

Αθήνα, 19 Νοεμβρίου 2014

**ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΚΩΔΙΚΑ
ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
I. ΠΡΟΔΙΚΑΣΙΑ	2-15
Α. Προκαταρκτική εξέταση	
Β. Διάδικοι – Δικαιώματα διαδίκων	
Γ. Προανάκριση	
Δ. Κύρια ανάκριση – Σύλληψη και προσωρινή κράτηση	
II. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	15-20
III. ΑΚΥΡΟΤΗΤΕΣ	21-22
IV. PLEA BARGAINING – ΠΟΙΝΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ	22-30
V. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ	30-37
VI. ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ	38-42
VII. ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ	42-48

I. ΠΡΟΔΙΚΑΣΙΑ

A. Προκαταρκτική εξέταση

Με το ΣχΚΠΔ η προκαταρκτική εξέταση αναγνωρίζεται ρητώς ως θεμελιώδες τμήμα της ποινικής προδικασίας, με τις εντεύθεν συνέπειες για την κίνηση της ποινικής δίωξης και τα επόμενα διαδικαστικά στάδια (: ά. 31 και 239 επ.), και επανέρχεται ο υποχρεωτικός της χαρακτήρας για τα σοβαρά πλημμελήματα, ενώ επιβεβαιώνεται η κυρίαρχη θέση σ' αυτήν της εισαγγελικής αρχής.

Η προκαταρκτική εξέταση δεν ρυθμίζεται όμως σ' ένα αυτοτελές κεφάλαιο ή τμήμα του τρίτου βιβλίου (όπως λ.χ. η προανάκριση), όπως θα ανέμενε κανείς για μια βασική φάση της ποινικής προδικασίας. Αντ' αυτού «προσαρμόζονται» επιμέρους διατάξεις του ΚΠΔ που ευρίσκονται στα κεφάλαια περί της ποινικής δίωξης (ά. 31 και 43) και της προδικασίας, όπου προβλέπεται η παράλληλη εφαρμογή στην προκαταρκτική εξέταση των γενικών διατάξεων για την αστυνομική προανάκριση, την προανάκριση και την ανάκριση (ά. 239 επ.). Η επιλογή αυτή προκαλεί έλλειμμα συνοχής και δεν στηρίζεται σε ένα δικαιοπολιτικά σαφές μοντέλο της ποινικής προδικασίας.

Σε σχέση με τις επιμέρους διατάξεις παρατηρούνται τα εξής:

Άρθρο 31

Κατά την παρ. 2 του ά. 31, η διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης έχει δύο σκοπούς: ι) «επιδιώκεται ο σχηματισμός μιας ολοκληρωμένης αποδεικτικά δικογραφίας, ώστε να καθίσταται εφικτή η άμεση άσκηση των δυνατοτήτων που προβλέπονται στο ά. 43» (: κίνηση ποινικής δίωξης, εφόσον προκύπτουν «επαρκείς ενδείξεις») και ιι) «σκοπός» της είναι «ο αναφερόμενος στο άρθρο 239» (: «[κοινός] σκοπός της προκαταρκτικής

εξέτασης, της αστυνομικής προανάκρισης, της προανάκρισης και της κυρίας ανάκρισης είναι η συλλογή των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων για να βεβαιωθεί η τέλεση εγκλήματος και να αποφασιστεί αν πρέπει να κινηθεί η ποινική δίωξη ή να εισαχθεί κάποιος σε δίκη γι' αυτό»). Ορίζεται επίσης ότι για την επίτευξή του «μπορούν να χρησιμοποιηθούν όλα τα αναφερόμενα στο ά. 178 αποδεικτικά μέσα».

Με τον τρόπον αυτόν σωρεύονται συγκεχυμένα δύο «σκοποί» της προκαταρκτικής εξέτασης, ενώ ο προφανής σκοπός της είναι η συλλογή όλων των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων, ώστε να κριθεί αν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις για την κίνηση ποινικής δίωξης. Ο προφανής αυτός σκοπός της προκαταρκτικής εξέτασης ορθόν είναι να περιληφθεί σε μία αυτοτελή διάταξη σύμφωνα με την λειτουργική αυτοτέλεια της εν λόγω φάσης της προδικασίας.

Με την ίδια ως άνω παρ. 2 του ά. 31 (που φέρει τον άστοχο τίτλο «δικαιώματα του εισαγγελέα») ορίζονται τα δικαιώματα του καθ' ου η προκαταρκτική εξέταση. Ορθότερο θα ήταν να αποσαφηνιστεί ορολογικώς η νομική θέση και ιδιότητα του προσώπου αυτού ως «υπόπτου» (βλ. παρ. 4 του ίδιου άρθρου). Στον καθ' ου η προκαταρκτική εξέταση αναγνωρίζεται το δικαίωμα να διορίζει τεχνικό σύμβουλο σε περίπτωση διενέργειας πραγματογνωμοσύνης και να «ζητά την με επιμέλεια του εισαγγελέα διενέργεια συγκεκριμένων ανακριτικών πράξεων».

Το ΣχΚΠΔ ορθώς αναγνωρίζει τη δυνατότητα διενέργειας ανακριτικών πράξεων κατά την προκαταρκτική εξέταση καλύπτοντας το κενό του ισχύοντος καθεστώτος, υπό το οποίο, παρά την «αναβάθμιση» της προκαταρκτικής εξέτασης σε κεντρικό φορέα της προδικαστικής διερεύνησης της υπόθεσης και την αναγνώριση υπερασπιστικών δικαιωμάτων στον ύποπτο, δεν προβλέπεται σαφώς η δυνατότητα διενέργειας ανακριτικών πράξεων. Πρόβλημα όμως δημιουργεί τόσο η χρήση του όρου «ανακριτικές» πράξεις όσο και η άοριστη αναφορά σε «συγκεκριμένες» εξ αυτών, αφού αυτές ούτε προσδιορίζονται κατ' είδος ούτε μνημονεύονται σχετικά κριτήρια (βλ. και κατωτέρω άρθρο 239).

Εξάλλου η παρ. 6, που αναθέτει στον Εισαγγελέα (ως κυρίαρχο όργανο στην προκαταρκτική εξέταση) την εξουσία να επιλύει κάθε σχετική «διαφορά ή αμφισβήτηση» κατά την προκαταρκτική εξέταση είναι αποκρουστέα, καθόσον οδηγεί σε ένα είδος μονοκρατορίας του Εισαγγελέα. Αντί της άκρως προβληματικής αυτής ρύθμισης προτείνεται να προβλεφθεί

ρητώς η λειτουργική αρμοδιότητα του *Συμβουλίου Πλημ/κών* για επίλυση και των διαφωνιών που ανακύπτουν μεταξύ υπόπτου και Εισαγγελέα κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, η οποία υφίσταται, κατά την ορθότερη άποψη και υπό το ισχύον άρθρο 307 ΚΠΔ, το οποίο αναφέρεται σε διαφωνίες που ανακύπτουν κατά «την προδικασία».

Κατά τα λοιπά, ισχύουν, σύμφωνα με το ΣχΚΠΔ, τα δικονομικά δικαιώματα που αναφέρονται στο ισχύον ά. 31 ΚΠΔ, χωρίς όμως να λαμβάνεται υπόψη η πρόσφατη διάταξη του ά. 99Α ΚΠΔ, το οποίο προστέθηκε με τον Ν. 4236/2014 για την ενσωμάτωση των Οδηγιών 2010/64/ΕΕ και 2012/13/ΕΕ της ΕΕ για τα δικαιώματα διερμηνείας και μετάφρασης και ενημέρωσης των υπόπτων και κατηγορουμένων και αφορά τα εν λόγω δικαιώματα (και) του «*υπόπτου*» της προκαταρκτικής εξέτασης. Συναφώς σημειώνεται ότι σύμφωνα με την δεύτερη ως άνω Οδηγία ρητώς αναγνωρίζεται και στον ύποπτο το δικαίωμα άμεσης και λεπτομερούς ενημέρωσης για την αξιόποινη πράξη, την οποία φέρεται ότι διέπραξε (βλ. επ' αυτού κατωτέρω).

Στην παρ. 3 του ά. 31 ορίζεται ότι προηγούμενες έγγραφες εξετάσεις του καθ' ου «*που έγιναν ενόρκως ή χωρίς τη δυνατότητα παράστασης με συνήγορο δεν μπορούν να αποτελέσουν μέρος της δικογραφίας, αλλά παραμένουν επί ποινή απόλυτης ακυρότητας στο αρχείο της εισαγγελίας*». Η ορθή αυτή ρύθμιση πρέπει να συμπληρωθεί με την *προσθήκη* ότι η εν λόγω υποχρέωση και συνακόλουθα η απόλυτη ακυρότητα ισχύει (και) για εξετάσεις προσώπων που έγιναν χωρίς προηγούμενη ενημέρωσή τους για τα προβλεπόμενα στις ανωτέρω Οδηγίες δικαιώματα, στα οποία περιλαμβάνεται και το δικαίωμα στην μη αυτοεπιβάρυνση/αυτοενοχοποίηση.

Με την παρ. 4 του ά. 31 καθιερώνεται η υποχρέωση του εισαγγελέα να καλεί εκ νέου τον καθ' ου, αν «*μετά την προκαταρκτική εξέταση, πρόκειται να ασκήσει ποινική δίωξη για πράξη ουσιωδώς διαφορετική από εκείνη για την οποία διενεργήθηκε προκαταρκτική εξέταση*». Η ρύθμιση είναι κατ' αρχήν ορθή, αφού υπό το ισχύον καθεστώς ελλείπει ο σαφής θεματικός περιορισμός της προκαταρκτικής εξέτασης, με συνέπεια να μην απαγορεύεται ρητώς η άσκηση ποινικής δίωξης για πράξη διαφορετική από τη διερευνηθείσα. Ερμηνευτικά ζητήματα δημιουργεί η ρύθμιση του ΣχΚΠΔ όσον αφορά το ακριβές περιεχόμενο του όρου «*ουσιωδώς διαφορετική πράξη*». Τούτο δε εν όψει του ότι οι νομολογιακοί κανόνες που έχουν διαμορφωθεί σε σχέση με τη μεταβολή της κατηγορίας δεν είναι

εν προκειμένω άνευ ετέρου αξιοποιήσιμοι, καθόσον ελλείπει «κατηγορητηρίου», επί του οποίου καλείται να παράσχει εξηγήσεις ο ύποπτος, απουσιάζει η βάση για την σύγκριση της αρχικής προς την εν συνεχεία διωχθείσα πράξη. Προτείνεται γι' αυτό, όπως άλλωστε επιτάσσει η προμνησθείσα Οδηγία, να θεσπισθεί ρητώς η υποχρέωση του Εισαγγελέα να προσδιορίζει έναντι του καλουμένου προς παροχήν εξηγήσεων *grosso modo* την υπό διερεύνηση πράξη, ώστε να μπορεί εν συνεχεία να διαπιστωθεί κατά πόσον η πράξη για την οποία κινείται η ποινική δίωξη είναι ουσιαστικώς διαφορετική από εκείνην. Σημειωτέον εξάλλου ότι στο ΣχΚΠΔ δεν προβλέπεται ρητώς κάποιο ένδικο βοήθημα υπέρ του μετέπειτα κατηγορουμένου, όταν αυτός, καλούμενος να απολογηθεί ενώπιον του (προ)ανακριτή, διαπιστώνει ότι δεν είχε κληθεί εκ νέου για παροχή εξηγήσεων, παρ' ότι η πράξη για την οποία ασκήθηκε ποινική δίωξη είναι «ουσιαστικώς διαφορετική» από εκείνη για την οποία είχε διενεργηθεί προκαταρκτική εξέταση. Ορθόν είναι να οριστεί ρητώς ότι η ποινική δίωξη για ουσιαστικώς διαφορετική πράξη προκαλεί ακυρότητα της ποινικής δίωξης, την οποία κηρύσσει το δικαστικό συμβούλιο με την διαδικασία του άρθρου 307.

Άρθρο 43

Με την παρ. 5 του ως άνω άρθρου ορίζεται ότι ο εισαγγελέας αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από παραγγελία του εισαγγελέα εφετών μπορεί να ανασύρει τη δικογραφία όχι μόνο (όπως προβλέπεται στο ισχύον άρθρο 43 παρ. 5 ΚΠΔ) όταν αναφαίνονται νέα περιστατικά ή στοιχεία αλλά και όταν «[...] από παραδρομή κατά την αρχειοθέτηση δεν ελήφθησαν υπόψη ουσιαστικά στοιχεία, τα οποία δικαιολογούν κατά την κρίση του την επανεξέταση της υπόθεσης».

Η αποκρουστέα αυτή ρύθμιση προσβάλλει την ασφάλεια δικαίου και την θεμελιώδη αρχή «*ne bis in idem*» κατά το ουσιαστικό αυτής νόημα, καθόσον παρέχει τη δυνατότητα εκ νέου κρίσεως των αυτών πραγματικών περιστατικών και αποδεικτικών στοιχείων με την επίκληση της «εκ παραδρομής» μη λήψεως αυτών υπόψη. Δεν είναι επιτρεπτό ο ύποπτος για τον οποίον αρχειοθετήθηκε η υπόθεση να είναι εκτεθειμένος εσαεί στον κίνδυνο της κατά βούληση ανάσυρσης της δικογραφίας χωρίς να υπάρχουν νέα γεγονότα ή αποδεικτικά στοιχεία για την υπόθεση. Αδιευκρίνιστο παραμένει εξ άλλου τι μπορεί να σημαίνει στην προτεινόμενη διάταξη η – ελάχιστα κολακευτική για την εισαγγελική αρχή- «εκ παραδρομής» μη λήψη υπόψη των εν λόγω περιστατικών ή αποδείξεων, αν μάλιστα ληφθεί

υπόψη ότι η αρχειοθέτηση της υπόθεσης εγκρίνεται από τον εισαγγελέα εφετών. Πρέπει λοιπόν η περίπτωση αυτή **να απαλειφθεί** από το κείμενο της προτεινόμενης διατάξεως.

Άρθρο 87

Σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη, στην προκαταρκτική εξέταση (και στην προανάκριση) κατ' ά. 243 παρ. 2, η δήλωση πολιτικής αγωγής «παράγει αποτελέσματα μόνο από τη στιγμή που ορίζεται στο ά. 107 εδ. β» (: «*από τη στιγμή που ο κατηγορούμενος θα κληθεί σε απολογία ή θα εκδοθεί εναντίον του ένταλμα σύλληψης ή βίαιης προσαγωγής*»). Έτσι όμως διατηρείται το ισχύον σήμερα καθεστώς, υπό το οποίο ο πολιτικώς ενάγων, κατά την κρατούσα νομολογία, στερείται κάθε δικαιώματος συμμετοχής στη διαδικασία της προκαταρκτικής εξέτασης, κατά παράβαση της αρχής της δίκαιης δίκης σύμφωνα με τη σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ και σε ευθεία αντίθεση με τον αναβαθμισμένο χαρακτήρα της προκαταρκτικής εξέτασης. Σημειώνεται ότι η ανωτέρω ρύθμιση αντίκειται και στις διατάξεις της *Οδηγίας 2012/29/ΕΕ* που αφορά «τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ». Συνεπεία των ανωτέρω, ο «εγκαλών» φαίνεται να έχει μόνον τα δικαιώματα που προβλέπονται στο ά. 47 ΣχΚΠΔ, δηλ. να λάβει γνώση και αντίγραφα της απορριπτικής Διάταξης και της οικείας δικογραφίας, καθώς στο ά. 48, όπου εδώ αντί της προσφυγής προβλέπεται το δικαίωμά του να ζητήσει την «ανάκληση» της Διάταξης.

Άρθρο 239

Η σωρευτική αναφορά προκαταρκτικής εξέτασης, αστυνομικής προανάκρισης, προανάκρισης και κυρίας ανάκρισης στην προμνησθείσα παρ. 1 του ανωτέρω άρθρου δεν είναι εύστοχη. Συγκεκριμένα:

Στην παρ. 2 ορίζεται ότι σε όλες τις ως άνω διαδικασίες «*γίνεται ο,τιδήποτε μπορεί να βοηθήσει την εξακρίβωση της αλήθειας, εξετάζεται και βεβαιώνεται αυτεπαγγέλτως όχι μόνον η ενοχή, αλλά και η αθωότητα του κατηγορουμένου και ελέγχεται κάθε στοιχείο που αφορά την προσωπικότητά του και επηρεάζει την επιμέτρηση της ποινής*». Έτσι δημιουργείται μια λειτουργική ταύτιση των διακριτών φάσεων της προδικασίας με συνέπεια να παραμένει ασαφές τι ισχύει για την προκαταρκτική εξέταση και τον «ύποπτο» και τι για τις λοιπές διαδικασίες και τον «κατηγορούμενο».

Το πρόβλημα αυτό επιτείνεται στην παρ. 3: Χωρίς διάκριση ορίζεται ότι «η διενέργεια οποιασδήποτε επαχθούς ανακριτικής πράξης μπορεί να γίνει εφόσον: α) είναι απολύτως αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού της παρ. 1, β) δεν καθίσταται υπέρμετρα επαχθής για το πρόσωπο το οποίο την υφίσταται, γ) είναι η πλέον πρόσφορη για την ανακάλυψη της αλήθειας, δ) είναι ανάλογη με τη βαρύτητα της αξιόποινης πράξης που τελέστηκε». Ορθά μιν αποτυπώνονται οι εν λόγω αρχές της αναγκαιότητας, της αναλογικότητας, της απαγόρευσης του υπερμέτρου κλπ., όμως ερωτήματα ανακύπτουν όσον αφορά την ευρεία (και αόριστη) εξουσία διενέργειας «οποιασδήποτε επαχθούς ανακριτικής» πράξης στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης. Εδώ παρατηρείται μάλιστα μια άνιση μεταχείριση (κατά παράβαση της αρχής της ισότητας των όπλων) του «υπόπτου» έναντι του εισαγγελέα, καθόσον, όπως προαναφέρθηκε, ο «ύποπτος» έχει περιορισμένο δικαίωμα να ζητά δια του εισαγγελέα τη διενέργεια «συγκεκριμένων» μόνον ανακριτικών πράξεων.

Λαμβανομένου υπόψη του ιδιαίτερου λειτουργικού σκοπού της προκαταρκτικής εξέτασης, προτείνεται: ι) Να μην αποκαλούνται «ανακριτικές», αλλά «διερευνητικές» οι εν λόγω πράξεις. ιι) Να προσδιορίζονται αυτές κατ' είδος και προϋποθέσεις, ώστε να πληρούνται οι όροι της σαφήνειας και της προβλεψιμότητας, κατ' επιταγή της «ποιότητας του νόμου». Δηλ. στο βαθμό που οι πράξεις αυτές συνεπάγονται επεμβάσεις σε ατομικά δικαιώματα υπόπτων και όχι κατηγορουμένων, κατά τη λογική του ίδιου του σχεδίου, απαιτείται αντιστοίχως σαφής ρύθμιση σχετικά με το ποιες από αυτές επιτρέπονται και υπό ποιους όρους και εγγυήσεις διενεργούνται.

Συμπερασματικώς, κρίνεται αναγκαία η αναδιαμόρφωση του όλου κανονιστικού πλαισίου της προκαταρκτικής εξέτασης.

B. ΔΙΑΔΙΚΟΙ – ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΔΙΑΔΙΚΩΝ

Το ΣχΚΠΔ δεν προβλέπει την συμμετοχή του **αστικώς υπευθύνου ως διαδίκου** στην ποινική διαδικασία. Η επιλογή αυτή δεν είναι ορθή, καθ' όσον το ΣχΚΠΔ επιτρέπει την εισαγωγή της απαίτησης του πολιτικώς ενάγοντος για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης στην ποινική διαδικασία.

Το **ά. 100 παρ. 3** του Σχεδίου, που επαναλαμβάνει το ισχύον δίκαιο, χρειάζεται συμπλήρωση και εναρμόνιση με το άρθρο 6 παρ. 3γ ΕΣΔΑ με την πρόβλεψη ότι ο ανακριτής υποχρεούται *πάντοτε να διορίσει συνήγορο στον κατηγορούμενο για κακούργημα που στερείται συνηγόρου και όχι μόνον αν αυτός το ζητήσει ρητώς*.

Στο **ά. 102 παρ. 1** ορίζεται ότι ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ζητήσει προθεσμία μέχρι 48 ωρών για την απολογία του (όμοια ρύθμιση περιέχεται για την προκαταρκτική εξέταση στο ά. 31 παρ. 2), η οποία μπορεί να παραταθεί από τον ανακριτή με αίτηση του κατηγορουμένου (παρ. 2).

Η προτεινόμενη ρύθμιση, η οποία αναπαράγει το ισχύον δίκαιο, χρειάζεται βελτίωση, δεδομένου ότι σε πολλές περιπτώσεις η 48ωρη προθεσμία είναι παντελώς ανεπαρκής για την αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων υπερασπίσεως, ενώ η δυνητική παράτασή της επαφίεται στην απόλυτη κρίση του ανακριτή. Πρέπει γι' αυτό να προβλεφθεί, σε αρμονία και με το άρθρο 6 παρ. 3β ΕΣΔΑ, ότι στον ύποπτο και τον (μη συλληφθέντα) κατηγορούμενο χορηγείται με αίτησή του *εύλογη προθεσμία* για την παροχή εξηγήσεων ή την απολογία του η οποία *δεν μπορεί να είναι βραχύτερη των πέντε εργασίμων ημερών*. Το εύλογον της χορηγούμενης προθεσμίας θα κριθεί επί τη βάση του όγκου και της πολυπλοκότητας της δικογραφίας, της βαρύτητας των κατηγοριών, των επαγγελματικών και λοιπών υποχρεώσεων του κατηγορουμένου και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε υποθέσεως.

Ο τίτλος του **α. 106** δεν έχει σχέση με το περιεχόμενό του και πρέπει να προσαρμοστεί σ' αυτό.

Για την ελλιπή παροχή δικαιωμάτων στον **πολιτικώς ενάγοντα** στην προκαταρκτική εξέταση βλ. ανωτέρω υπό το άρθρο 87. Για την πολιτική αγωγή γενικώς βλ. κατωτέρω υπό II.

Γ. ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΣΗ

Οι διατάξεις των **ά. 243 – 245** δεν διαφέρουν κατά περιεχόμενο από τις ισχύουσες με εξαίρεση την τροποποίηση της παρ. 2 του ά. 243 (αστυνομική προανάκριση), στην οποία ορίζεται ότι ο εισαγγελέας *«ενημερώνεται αμελλητί και δίνει τις αναγκαίες κατευθύνσεις προκειμένου η σχηματιζόμενη δικογραφία να καθιστά εφικτή την άμεση άσκηση των δυνατοτήτων που προβλέπονται στο άρθρο 43»*. Σχετικώς υπάρχει η ακόλουθη επεξήγηση: *«Στόχος είναι η ολοκλήρωση της συλλογής του αποδεικτικού υλικού στα πλαίσια της αστυνομικής προανάκρισης, έτσι ώστε*

να σχηματίζεται μια πλήρης δικογραφία που θα επιτρέψει στη συνέχεια, χωρίς τη διενέργεια άλλης ανακριτικής πράξεως, την άσκηση διώξεως ή την αρχειοθέτηση της υπόθεσης».

Η ρύθμιση αυτή είναι προβληματική. Είναι προφανές ότι μεταβάλλεται η ratio της αστυνομικής προανάκρισης, στο όνομα μιας ταχείας ποινικής διερεύνησης, όπου τον πρωτεύοντα ρόλο αναλαμβάνει η αστυνομία και μάλιστα για τη διενέργεια «οιασδήποτε επαχθούς ανακριτικής πράξης», κατά την ως άνω παρ. 3 του ά. 239. Ειδικότερα, ανακύπτουν τα εξής ζητήματα: ι) Δεν συνάδει ο επιδιωκόμενος σχηματισμός μιας πλήρους δικογραφίας με την επί της αρχής περιορισμένη -και εξαιρετικού χαρακτήρα- δυνατότητα των αστυνομικών υπαλλήλων να διενεργούν εν προκειμένω προανακριτικές πράξεις, μόνον όταν απειλείται άμεσος κίνδυνος απώλειας αποδεικτικών στοιχείων ή πρόκειται για αυτόφωρο έγκλημα. Δηλ. τους παρέχεται το σχετικό δικαίωμα, υπό τις «κατευθύνσεις» που θα δίνει ο εισαγγελέας, ακόμη και αν δεν πληρούνται οι ανωτέρω όροι; ιι) Μετατίθεται η κίνηση της ποινικής δίωξης σε άγνωστο χρόνο ιιι) παραμένει ασαφές το νόημα των «κατευθύνσεων» του Εισαγγελέα, οι οποίες δεν μπορεί να είναι άτυπες.

Οι διατάξεις περί των δικαιωμάτων του «κατηγορουμένου» στην προανάκριση και την αστυνομική προανάκριση (ά. 104-106) δεν τροποποιούνται κατά περιεχόμενο με συνέπεια να παραμένουν ασαφή τα δικαιώματα του προσώπου, που μετέπειτα καθίσταται κατηγορούμενος, κατά τη διενέργεια των ως άνω προανακριτικών πράξεων. Περαιτέρω, και εδώ δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι ρυθμίσεις του ά. 99Α ΚΠΔ.

Δ. ΚΥΡΙΑ ΑΝΑΚΡΙΣΗ - ΣΥΛΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΡΑΤΗΣΗ

Άρθρ. 233 έως 238Α: Τα άρθρα για τη διερμηνεία και τη μετάφραση πρέπει να αναμορφωθούν λαμβάνοντας υπόψη την Οδηγία 2010/64/ΕΕ της 20.10.2010, η ενσωμάτωση της οποίας στον ισχύοντα ΚΠΔ έγινε με τον Ν. 4236/2014 που τροποποίησε ή αντικατέστησε ισχύουσες διατάξεις και προσέθεσε νέες. Η παρ. 2 του ισχύοντος άρθρου 237 είναι ασύμβατη προς την Οδηγία καθ' όσον αφορά τον κατηγορούμενο, το ίδιο δε ισχύει για το προστεθέν με τον Ν. 4236/2014 άρθρο 238B ΚΠΔ, καθ' ό μέρος τούτο επιτρέπει την επίρριψη των εξόδων της μετάφρασης στον ύποπτο ή κατηγορούμενο.

Άρθρ. 248:

Το εδ. β. της παρ. 1 πρέπει να διατυπωθεί ως εξής:

«Σε περίπτωση που ο ανακριτής διαφωνεί με τις προτάσεις του εισαγγελέα **ή των διαδίκων** για τη διενέργεια ορισμένης ανακριτικής πράξης αποφασίζει σχετικά το συμβούλιο πλημμελειοδικών».

Η διατύπωση αυτή εναρμονίζεται προς το άρθρο 307 ΚΠΔ και θα αποτρέψει την ακολουθούμενη σήμερα προβληματική πρακτική της «σιωπηρής» απόρριψης των εν λόγω προτάσεων των διαδίκων, την οποία οι διάδικοι πληροφορούνται εμμέσως όταν τους γνωστοποιείται το πέρας της ανακρίσεως. Προς τον σκοπό αυτόν, πρέπει να προβλεφθεί ρητώς ότι ο ανακριτής οφείλει σε όλες τις υπό συζήτηση περιπτώσεις, οσάκις δηλαδή διαφωνεί με τις ανωτέρω προτάσεις, να εισάγει οίκοθεν την διαφωνία προς επίλυση στο δικαστικό συμβούλιο εντός ευλόγου χρόνου και πάντως προ της περατώσεως της ανακρίσεως.

Ο προβλεπόμενος στο **εδ. γ της παρ. 1** θεσμός των «ειδικών επιστημόνων», αν κριθεί αναγκαίος (πράγμα λίαν αμφίβολο, αφού οι παρατηρούμενες στην πράξη αδυναμίες του θεσμού των πραγματογνωμόνων μπορούν κάλλιστα να αρθούν με την βελτίωση του θεσμού αυτού και όχι με την παράκαμψή του), χρειάζεται αυτοτελή ρύθμιση. Ως έχει, δημιουργεί πλείστα προβλήματα, αφού δεν είναι σαφές: α. με ποιά κριτήρια επιλέγονται οι εν λόγω ειδικοί επιστήμονες β. αν έχουν ή όχι την ιδιότητα του προανακριτικού υπαλλήλου, ώστε, σε καταφατική περίπτωση, να αποκλείονται ως μάρτυρες γ. αν συντάσσουν (υποχρεωτικώς ή δυνητικώς) κάποια έκθεση και σε καταφατική περίπτωση ποια η δικονομική φύση αυτής δ. αν οι διάδικοι δικαιούνται να διορίσουν τεχνικούς συμβούλους, δικαίωμα που πρέπει να τους δοθεί, ώστε να ελέγχεται η ακρίβεια και η επιστημοσύνη της εργασίας των ειδικών επιστημόνων.

Άρθρ. 250: Απαιτείται "σύμφωνη γνώμη" του Εισαγγελέα για την εκ μέρους του Ανακριτή συρρίκνωση ή διεύρυνση της ασκηθείσας ποινικής δίωξης. Με τη διάταξη αυτή απλοποιείται - χωρίς τριβή με την κατηγορητική αρχή - η διαδικασία μεταβολής του νομικού χαρακτηρισμού της πράξης από τον Ανακριτή εντός του πλαισίου του αυτού γένους εγκλήματος, αφού αντί της επιστροφής της δικογραφίας στον Εισαγγελέα προς άσκηση συμπληρωματικής ποινικής δίωξης αρκεί πλέον η προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του.

Άρθρ. 270: Στην παρ. 2 να προβλεφθεί, όπως προβλέπεται στην παρ. 1 του ίδιου άρθρου, ότι για την έκδοση εντάλματος συλλήψεως του κλητευθέντος και εξ απειθείας μη εμφανισθέντος απαιτείται η ύπαρξη «αποχρωσών» ενδείξεων εις βάρος του, ενώ για την έκδοση εντάλματος βιαίας προσαγωγής αρκεί η ύπαρξη (και μην αποχρωσών) ενδείξεων, ώστε αν αποφεύγεται η έκδοση εντάλματος συλλήψεως εν είδει «τιμωρίας» του κατηγορουμένου για μόνη την απειθείά του και να τηρείται η αρχή της αναγκαίας αναλογίας.

Άρθρ. 276: το ένταλμα σύλληψης που εκδίδεται από τον ανακριτή απαιτείται τώρα να έχει *σύμφωνη γνώμη* (και όχι απλή «γνώμη», όπως ίσχυε μέχρι σήμερα) του εισαγγελέα (παρ. 2). Στη νέα παράγραφο 4, προβλέπεται ρητώς –και ορθώς- η δυνατότητα ανάκλησης του εντάλματος αυτού, επίσης μετά από *σύμφωνη γνώμη* του εισαγγελέα.

Με την εν λόγω τροποποίηση ενισχύεται ο ρόλος του εισαγγελέα στη φάση της έκδοσης του εντάλματος σύλληψης, αφού πλέον η γνώμη του παύει να είναι απλώς «συμβουλευτική» και καθίσταται «σύμφωνη», με συνέπεια η τυχόν διαφωνία να επιλύεται κατά τη διαδικασία του ά. 283. Με την εξάρτηση της έκδοσης του εντάλματος συλλήψεως από τη σύμφωνη γνώμη του Εισαγγελέα προσδοκάται η ενίσχυση της προστασίας της ελευθερίας του μη εισέτι απολογηθέντος κατηγορουμένου.

Το ΣχΚΠΔ παραλείπει όμως να επέμβει ρυθμιστικά στις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες συγχωρείται (έστω και με σύμφωνη γνώμη του Εισαγγελέα) η έκδοση εντάλματος συλλήψεως προτού κληθεί ο κατηγορούμενος σε απολογία, πρακτική η οποία τα τελευταία έτη έχει προσλάβει ανησυχητικές διαστάσεις, ιδίως σε υποθέσεις «δημοσίου» (ή/και δημοσιογραφικού) ενδιαφέροντος. Πρέπει γι' αυτό να τεθεί ένα θεσμικό ανάχωμα στην καταχρηστική έκδοση ενταλμάτων σύλληψης με την ρητή πρόβλεψη ότι τούτο επιτρέπεται *όλως κατ' εξαίρεσιν* και δη μόνο όταν υπάρχουν σαφείς και ισχυρές ενδείξεις επί τη βάσει συγκεκριμένων περιστατικών ότι ο κατηγορούμενος έχει σχεδιάσει τη φυγή του ή την τέλεση σοβαρών εγκλημάτων, οι οποίες μάλιστα (ενδείξεις) θα πρέπει να μνημονεύονται στο σώμα του εκδιδόμενου εντάλματος συλλήψεως.

Άρθρ. 282 παρ. 1: Ορθώς περιορίζεται ο κύκλος των πλημμελημάτων για τα οποία υπάρχει δυνατότητα επιβολής περιοριστικών όρων, καθώς απαιτείται πλέον να πρόκειται για πλημμέλημα *που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους*.

Άρθρ. 283: Η νέα διάταξη καταργεί ανεξήγητα την υποχρέωση του εισαγγελέα να ακούσει τον κατηγορούμενο και το συνήγορό του πριν εκφράσει τη γνώμη του προς τον ανακριτή.

Άρθρ. 285: Η προθεσμία της προσφυγής του προσωρινώς κρατούμενου κατά του σχετικού εντάλματος και της διάταξης του ανακριτή που επέβαλε περιοριστικούς όρους γίνεται πλέον δέκα ημερών (αντί πέντε, που ισχύει σήμερα). Επιπλέον, ως έναρξη της ορίζεται είτε η έναρξη της προσωρινής κράτησης είτε η επίδοση ή παραλαβή της διάταξης του ανακριτή (στην περίπτωση των περιοριστικών όρων). Η διάταξη είναι ορθή, αφού χωρίς καμία επιβράδυνση της διαδικασίας παρέχει στον προσωρινώς κρατούμενο μεγαλύτερα χρονικά περιθώρια για να αντικρούσει με επάρκεια και πληρότητα τους λόγους, για τους οποίους δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 282 ΚΠΔ.

Άρθρ. 286: Στην παρ. 1 προβλέπεται προθεσμία δέκα (ενώ σήμερα είναι πέντε) ημερών για την προσφυγή του κατηγορουμένου (προσωρινώς κρατούμενου ή που του έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι) στο συμβούλιο, κατά της διάταξης του ανακριτή που απορρίπτει αίτηση άρσης ή αντικατάστασής τους. Στην παρ. 2 προβλέπεται η αυτεπάγγελτη από τον ανακριτή άρση ή αντικατάσταση των όρων με ομοίως δεκαήμερη (αντί της ισχύουσας πενθήμερης) προθεσμία προσφυγής του κατηγορουμένου κατά του βουλεύματος. Η νέα διάταξη του παρόντος άρθρου δεν έχει πλέον την μέχρι σήμερα ισχύουσα παρ. 3. Αυτό σημαίνει ότι ο ανακριτής δεν μπορεί πια να αντικαταστήσει τους περιοριστικούς όρους με προσωρινή κράτηση.

Άρθρ. 287: Σχετικά με τη διάρκεια της προσωρινής κράτησης, η νέα διάταξη επισπεύδει τη διαδικασία, ενώ παράλληλα ενισχύει τη θέση του κατηγορουμένου. Ορίζεται πλέον ρητά (παρ. 1) ότι μετά την πάροδο έξι μηνών προσωρινής κράτησης, αν πρόκειται για κακούργημα, ή τριών μηνών, αν πρόκειται για πλημμέλημα, η εξακολούθηση που αποφασίζεται από το δικαστικό συμβούλιο αφορά σε επιπλέον έξι ή τρεις μήνες αντίστοιχα.

Παρ. 3: Στο τελευταίο εδάφιο της προβλέπεται ότι ο κατηγορούμενος θα απολύεται από τις φυλακές, αν το βούλευμα για την παράταση της προσωρινής του κράτησης δεν έχει εκδοθεί πριν την παρέλευση έτους. Η πρόβλεψη αυτή, όπως διατυπώνεται, δεν αφήνει περιθώρια υπέρβασης του χρονικού ορίου του έτους στην κράτηση, εάν δεν έχουν φροντίσει εγκαίρως να αποφανθούν περί αυτού οι δικαστικές αρχές.

Τέλος, πρέπει να επικροτηθεί η ρητή πρόβλεψη ότι κατά την εξέταση από το συμβούλιο της εξακολούθησης της προσωρινής κράτησης, ο κατηγορούμενος έχει χρονικό περιθώριο για την υποβολή των απόψεών του στο συμβούλιο *όχι μικρότερη των σαράντα οκτώ ωρών* από την υποβολή της εισαγγελικής προτάσεως. Η προθεσμία αυτή, ως γνωστόν, μέχρι σήμερα καθοριζόταν ελευθέρως από τον πρόεδρο του συμβουλίου. Η νέα ρύθμιση κατοχυρώνει το δικαίωμα ακρόασης του κατηγορουμένου στην ευαίσθητη φάση της εξακολούθησης ή μη της προσωρινής κράτησης.

Άρθρ. 290, 291, 292: Οι τρεις νέες αυτές διατάξεις ρυθμίζουν πλέον λεπτομερώς όσα διαλαμβάνει το ισχύον ά. 288 ΚΠΔ για τον υπολογισμό της προσωρινής κράτησης όταν υπάρχουν συρρέοντα εγκλήματα.

Ειδικότερα, το ά. 290 αφορά στα κατ' ιδέαν συρρέοντα, το ά. 291 στα κατ' εξακολούθηση και το ά. 292 στα πραγματικώς συρρέοντα εγκλήματα. Η τελευταία αυτή διάταξη βελτιώνει την ισχύουσα ρύθμιση, αφού παρέχει ένα ασφαλές κριτήριο επιβολής νέας προσωρινής κράτησης για τα πραγματικώς συρρέοντα εγκλήματα (πράξεις άγνωστες κατά την έκδοση του πρώτου εντάλματος) σε αντίθεση με το ισχύον δυσνόητο άρθρο 288 παρ. 2, που με το κριτήριο του "εύλογου χρονικού διαστήματος" αφήνει ανοικτή τη δυνατότητα καταχρηστικής επιβολής διαδοχικών προσωρινών κρατήσεων.

Άρθρ. 298: Η διάταξη αποσαφηνίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορούν να αντικατασταθούν οι περιοριστικοί όροι από προσωρινή κράτηση. Απαλείφεται η σήμερα ισχύουσα περίπτωση δ' του ά. 298 ΚΠΔ (*αν εμφανισθούν σε βάρος του σοβαρές υπόνοιες για άλλο κακούργημα για το οποίο επιτρέπεται νέα προσωρινή κράτηση*), αφού ο όρος «σοβαρές υπόνοιες» δεν παρέχει κανένα εχέγγυο προστασίας του κατηγορουμένου, λόγω της ασάφειας που τον διακρίνει. Ομοίως προς το σαφέστερον διατυπώνονται και οι περιπτώσεις β' και γ' (ενώ η μόνη που παραμένει ως έχει είναι η περίπτωση α'): στην περ. β' απαιτείται *να έχουν γίνει προπαρασκευαστικές πράξεις φυγής* (και «εκδήλωση διάθεσης φυγής», όπως σήμερα προβλέπεται). Στην περ. γ', τέλος, προστίθεται το στοιχείο της *από απείθεια* παραβίασης των όρων, ώστε να ερευνάται το άλλως δύνασθαι πράττειν του κατηγορουμένου που παραβιάζει επιβληθέντες περιοριστικούς όρους και όχι μόνο το πραγματικό γεγονός της παραβίασής τους.

Η επόμενη διάταξη (ά. 299 ΣχΚΠΔ) αναφέρει ρητά ότι σε περίπτωση ανηλικού υποδίκου θεσπίζεται πρόσθετη προϋπόθεση για την αντικατάσταση των περιοριστικών όρων με προσωρινή κράτηση, που είναι ακριβώς το *να επιτρέπεται προσωρινή κράτηση για το έγκλημα που τέλεσε ο ανήλικος*.

Άρθρ. 303: Πρέπει να διευκρινιστεί ότι επί *αθώσεως* του κατηγορουμένου, η διάταξη της απόφασης περί επιστροφής της εγγύησης είναι *αμέσως εκτελεστή* και δεν εμποδίζεται η εκτέλεσή της από την τυχόν άσκηση ενδίκων μέσων κατά της αθωωτικής απόφασης από τον εισαγγελέα. Τούτο εναρμονίζεται με τον γενικό κανόνα της άμεσης εκτελεστότητας της αθωωτικής απόφασης. Άλλωστε δεν είναι αναγκαίο ούτε δίκαιο ο αθωωθείς κατηγορούμενος να θεωρείται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος, επειδή ο εισαγγελέας προσέβαλε την αθωωτική απόφαση.

Άρθρ. 307: Όπως έχει ήδη επισημανθεί σε σχέση με το άρθρο 31 παρ. 6 ΣχΚΠΔ, το συμβούλιο πλημμελειοδικών πρέπει να διατηρήσει την «διαιτητική» αρμοδιότητά του *καθ' όλη την ποινική προδικασία*, ήτοι κατά την προκαταρκτική εξέταση, την προανάκριση και την ανάκριση, προκειμένου να υπάρχει η εγγύηση της ανεξάρτητης δικαστικής κρίσης επί των διαφορών που ανακύπτουν μεταξύ των εισαγγελέα, του ανακριτή ή των διαδίκων. Ο τίτλος του άρθρου 307 πρέπει γι' αυτό να προσαρμοστεί αναλόγως («Αρμοδιότητα του συμβουλίου πλημμελειοδικών κατά τη διάρκεια της προδικασίας» [αντί: «ανάκρισης»]) ώστε να αντιστοιχεί προς το κείμενό του. Ομοίως στην εναρκτήρια πρόταση του άρθρου το «ανάκρισης» πρέπει να αντικατασταθεί με το «προδικασίας».

Άρθρ. 308: Στην **παρ. 2** πρέπει να προβλεφθεί ότι κατά την διάρκεια της προδικασίας οι διάδικοι έχουν δικαίωμα να λαμβάνουν γνώση με αίτησή τους, πλην της προτάσεως του εισαγγελέα επί της κατηγορίας, *όλων των προτάσεων του εισαγγελέα προς το δικαστικό συμβούλιο*, όπως οι αφορώσες την προσφυγή κατά του εντάλματος προσωρινής κρατήσεως, την αντικατάσταση της προσωρινής κρατήσεως, την άρση της κατασχέσεως ή την μεσεγγύηση αντικειμένων, την άρση της δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων, τον χωρισμό ή τη συνένωση δικογραφιών κ.λπ.

Η κρατούσα υπό το ισχύον καθεστώς εχθρική προς την ακρόαση πρακτική, να μη δίδεται αντίγραφο των παρεμπιπτούσων εισαγγελικών προτάσεων στους διαδίκους με επιχείρημα *a contrario* εκ του άρθρου 308 παρ. 2 ΚΠΔ, αποστερεί τους διαδίκους από το *δικαίωμα ακρόασεως* και παραβιάζει την

ισότητα των όπλων περιβάλλοντας με απαράδεκτη μυστικότητα τις εν λόγω λίαν σημαντικές για τα συμφέροντα των διαδικών εισαγγελικές προτάσεις. Η παροχή της δυνατότητας στους διαδικούς να λάβουν γνώση των εισαγγελικών προτάσεων και να υποβάλουν επ' αυτών τις παρατηρήσεις τους θα συμβάλει σημαντικά στην έκδοση ορθών βουλευμάτων από τα δικαστικά συμβούλια.

II. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Άρθρο 63 Κ.Π.Δ. – Ενεργητική Νομιμοποίηση:

Από την διάταξη του άρθρου 63 ΚΠΔ, ως ισχύει μέχρι σήμερα στο ελληνικό δικονομικό σύστημα, έχει υιοθετηθεί αμιγές αστικό κριτήριο σχετικά με τον καθορισμό των προσώπων που δικαιούνται να παρασταθούν ως πολιτικώς ενάγοντες στην ποινική δίκη. Με τη νέα διάταξη ο θεσμός της πολιτικής αγωγής αναμορφώνεται εκ βάθρων και εισάγεται ένα *δυσδικό σύστημα*, που χαρακτηρίζεται από την ενίσχυση του ποινικού χαρακτήρα της πολιτικής αγωγής.

Συγκεκριμένα η πολιτική αγωγή στην ποινική δίκη μπορεί να ασκηθεί: α) είτε με δήλωση υποστήριξης της κατηγορίας από εκείνον που υπέστη άμεση και προσωπική βλάβη, β) είτε με την εισαγωγή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης, η οποία όμως εφόσον εισαχθεί στο ποινικό δικαστήριο δικάζεται υποχρεωτικά από αυτό στο σύνολό της. Άρα η προτεινόμενη ρύθμιση αποκλείει πλέον την δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής για αποζημίωση λόγω υλικής ζημίας, αξίωση η οποία πάντως στην πράξη σπανίως εισήγето στο ποινικό δικαστήριο.

Η βασική αντίρρηση κατά του εισαγόμενου στο ΣχΚΠΔ δυαδικού συστήματος είναι ότι η πολιτική αγωγή διαμορφώνεται ως ένας *δισυπόστατος θεσμός*, που ούτε συμπαγή δογματική φυσιογνωμία διαθέτει ούτε σε ενιαία κριτήρια υπόκειται. Πράγματι, ενώ η διατηρούμενη δυνατότητα στήριξης της πολιτικής αγωγής στην αξίωση χρηματικής ικανοποίησης (λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης) αναμφίβολα περιορίζει τον κύκλο των ενεργητικώς νομιμοποιούμενων σε παράσταση πολιτικής αγωγής προσώπων στους «δικαιούμενους σύμφωνα με τον αστικό κώδικα» (βλ. ήδη ισχύον άρθρο 68 παρ. 1 εδ. α' ΚΠΔ), η

εναλλακτικώς παρεχόμενη δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής μόνο προς υποστήριξη της κατηγορίας αναγνωρίζεται σε όποιον «υπέστη άμεση και προσωπική βλάβη από το έγκλημα», εισάγεται δηλαδή ένα «ποινικό» κριτήριο, το οποίο δεν συμπίπτει απολύτως με το καθιερωμένο αστικό κριτήριο (βλ. λ.χ. την παράσταση πολιτικής αγωγής των κληρονόμων). Έτσι, για τη νομιμοποίηση των παρισταμένων προς υποστήριξη της κατηγορίας πολιτικώς εναγόντων εισάγεται ένα νέο ποινικό κριτήριο (αμεσότητα, προσωπικός χαρακτήρας της ζημίας), διαφορετικό από το αντίστοιχο αστικό. Κατά τούτο, τα πρόσωπα αυτά εισέρχονται στην ποινική δίκη ως «ιδιώτες-κατηγοροί», αφού η νομική θέση τους ως διαδίκων δεν συναρτάται με οιαδήποτε ενεργό ή μη αστική τους αξίωση. Εν συνεχεία όμως, το αστικό κριτήριο αναβιώνει, όταν ο πολιτικώς ενάγων επιλέγει να εισαγάγει την αξίωση για χρηματική ικανοποίηση εκ του εγκλήματος.

Είναι αυτονόητο ότι η νομιμοποίηση του πολιτικώς ενάγοντος πρέπει να υπόκειται σε ενιαίο κριτήριο και όχι σε εναλλασσόμενα κριτήρια ανάλογα με τον τρόπο εκφοράς της σχετικής δήλωσης, επιπλέον δε σε επίπεδο πρακτικής εφαρμογής θα δημιουργηθεί η ανάγκη νομολογιακής επεξεργασίας του νέου ποινικού κριτηρίου. Και ναι μεν η καθιερούμενη υποχρέωση του πολιτικώς ενάγοντος να εισάγει την αξίωσή του για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης αποκλειστικά στο ποινικό δικαστήριο εξοικονομεί σημαντικό δικαστικό χρόνο, αφού καταργεί την παράλληλη ενασχόληση πλειόνων δικαστηρίων με την εκδίκαση της ίδιας αστικής αξίωσης, πλην όμως είναι αμφίβολο υπό τις σημερινές συνθήκες απονομής της δικαιοσύνης το αν το ποινικό δικαστήριο αμέσως μετά την κήρυξη της ενοχής και την επιμέτρηση της ποινής θα είναι σε θέση να λάβει υπόψη τις πολυάριθμες παραμέτρους (π.χ. βιοτικές συνθήκες, οικονομική κατάσταση, προσωπικότητα θύματος, βαρύτητα προσβολής) που θα του επέτρεπαν να αποτιμήσει με ακρίβεια το ύψος της επενεχθείσης ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης. Από την άλλη πλευρά, είναι αλήθεια ο ισχύων σήμερα κανόνας, ότι ο πολιτικώς ενάγων εισάγει αστική αξίωση στο ποινικό δικαστήριο, δημιουργεί προσκόμματα στη συμμετοχή του πολιτικώς ενάγοντος στην ποινική δίκη (π.χ. ύπαρξη αστικώς υπευθύνου, έκδοση οριστικής απόφασης από το αστικό δικαστήριο, παραγραφή αστικής απαίτησης).

Υπό το φως των ανωτέρω σκέψεων θα ήταν συστηματικώς ορθότερο, δογματικώς καθαρότερο και πρακτικώς αποδοτικότερο ένα μοντέλο πολιτικής αγωγής, το οποίο θα αποσυνέδεε την πολιτική αγωγή από την

εισαγωγή αστικών αξιώσεων χωρίς ωστόσο να εγκαταλείπει το παραδοσιακό αστικό κριτήριο, το οποίο έχει υποστεί μακρά νομολογιακή επεξεργασία. Προτείνεται επομένως να παρίσταται στην ποινική δίκη ως πολιτικώς ενάγων ο δικαιούμενος σε αποζημίωση ή/και χρηματική κατά τον αστικό κώδικα, ο οποίος όμως δεν θα εισάγει την αστική απαίτησή του στο ποινικό δικαστήριο αλλά θα παρίσταται μόνο προς υποστήριξη της κατηγορίας.

Η ανωτέρω πρόταση είναι συμβατή προς τη νομολογία του ΕΔΔΑ, σύμφωνα με την οποία η αναγνώριση δικαιωμάτων στον πολιτικώς ενάγοντα κατά την ποινική διαδικασία, είναι άμεσα συνυφασμένη με την αστική διάσταση της υπόθεσής του. Σχετικώς νομολογείται ότι το δικαίωμά του για πραγματική και αποτελεσματική συμμετοχή στην ποινική δίκη ισχύει a fortiori, στο βαθμό που η ποινική διαδικασία επιδρά στην (ενεργό) αστική του απαίτηση. Δηλαδή, μπορεί μεν να παρίσταται μόνον για την υποστήριξη της κατηγορίας και να απολαύει των δικαιωμάτων του ά. 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, εφόσον όμως η ποινική απόφαση έχει αποφασιστική σημασία για την ικανοποίηση της αστικής του αξίωσης (βλ. ενδεικτικά Perez κατά Γαλλίας, 12.2.2004).

Χαρακτηριστικό της προτεινόμενης νέας ρύθμισης είναι, τέλος, ότι **καταργείται, ορθώς, η υποχρέωση καταβολής παραβόλου υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου**, γεγονός που καταδεικνύει την ενίσχυση του ποινικού χαρακτήρα της πολιτικής αγωγής στην ποινική δίκη αλλά και την διευκόλυνση της συμμετοχής του πολιτικώς ενάγοντος στην διαδικασία.

Άρθρο 64 – Ενεργητική Νομιμοποίηση Νομικών Προσώπων

Στη θέση του άρθρου 64 ΚΠΔ εισάγεται νέο, ξεχωριστό άρθρο για τη δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής όχι των νομικών προσώπων εν γένει, αλλά ορισμένων εξ αυτών. Θεσμοθετείται δηλαδή για πρώτη φορά η δυνατότητα παράστασης του Δημοσίου, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των ενώσεων προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (εφόσον έχουν συσταθεί νομοτύπως πριν από την τέλεση της πράξης με καταστατικό σκοπό την προστασία των εννόμων αγαθών που προσβλήθηκαν από την επίδικη πράξη), σε δίκες όπου το έγκλημα στρέφεται κατά αορίστου αριθμού προσώπων ή του κοινωνικού συνόλου. Γίνεται ξεχωριστή αναφορά στις ενώσεις προσώπων, οι οποίες βάσει του Σ.Ν. δύνανται να παρίστανται ως πολιτικώς ενάγοντες, αλλά μπορούν να

δηλώσουν παράσταση πολιτικής αγωγής **μόνο στο ακροατήριο**. Διευρύνεται, δηλ. και η δυνατότητα παράσταση νομικών προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα για τα οποία δικαίωμα παράστασης είχαν ατομικώς τα κατ' ιδίαν μέλη.

Τα αναφερόμενα στη νέα διάταξη νομικά πρόσωπα *δεν έχουν υποστεί άμεση ζημία από το έγκλημα*, αφού η δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής προβλέπεται για εγκλήματα που στρέφονται κατά αορίστου αριθμού προσώπων ή κατά του κοινωνικού συνόλου. Επ' αυτού σημειώνεται ότι: α) Λαμβάνοντας υπόψη το ανωτέρω δεδομένο, δηλαδή ότι τα εν λόγω νομικά πρόσωπα δεν είναι ούτε οι αμέσως και προσωπικά πληττόμενοι από το έγκλημα ούτε προδήλως οι δικαιούμενοι αποκατάστασης της ζημίας ή χρηματικής ικανοποίησης κατά τον Αστικό Κώδικα, ουδέν κριτήριο ή όρος απαντά περί της ενεργητικής τους νομιμοποίησης. β) Η αόριστη -ψευδοκοινωνιολογικού χαρακτήρα- αναφορά σε εγκλήματα που στρέφονται κατά του «κοινωνικού συνόλου» δεν αντιστοιχεί στην έννοια του εννόμου αγαθού ή της προστατευόμενης αξίας μιας ουσιαστικής ποινικής διάταξης. γ) Η προϋπόθεση που προβλέπεται για τις ενώσεις προσώπων είναι τουλάχιστον άστοχη. Η προστασία εννόμων αγαθών που προσβάλλονται από ποινικά αξιόλογες συμπεριφορές δεν μπορεί να αποτελεί δικαίωμα ή αρμοδιότητα ιδιωτικών φορέων. Η προστασία αυτή συνιστά υποχρέωση της Πολιτείας, δια της νομοθετικής λειτουργίας σε επίπεδο τυποποίησης του ποινικού κανόνα και δια της δικαστικής λειτουργίας σε επίπεδο δίωξης και τιμώρησης της εγκληματικής συμπεριφοράς.

Πρόκειται για απόπειρα απομίμησης του γαλλικού προτύπου, όπου κατά τα τελευταία έτη διευρύνεται η δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής από ενώσεις προσώπων, που έχουν ως σκοπό την προστασία συγκεκριμένων εννόμων αγαθών. Όμως, αυτή η νομοθετική επιλογή έχει επικριθεί έντονα στην ίδια την κοιτίδα της (Γαλλία), όπου προβάλλεται η πειστική αντίρρηση ότι πρόκειται για ένα είδος λαϊκού κατηγορού, που ευρίσκεται μεταξύ θύματος και Εισαγγελέα και αποτελεί προϊόν δημαγωγικής νομοθεσίας που υποκύπτει στις πιέσεις κοινωνικών ομάδων. Η προτεινόμενη ρύθμιση στο ΣχΚΠΔ προχωρεί μάλιστα ένα βήμα πέραν όσων ισχύουν στη Γαλλία, αφού δίνει τη δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής όχι μόνο στις οικείες ενώσεις προσώπων, αλλά ακόμη και στο Δημόσιο και στους ΟΤΑ, στην περιφέρεια των οποίων τελέσθηκε η πράξη που στρέφεται κατά αορίστου αριθμού παθόντων ή του κοινωνικού

συνόλου. Έτσι πλέον διανοίγεται η δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής του Δημοσίου σε δίκες ναρκωτικών ή των ΟΤΑ σε δίκες αυθαιρέτων. Πέραν των αυτονόητων δογματικών αντιρρήσεων, δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι σε πρακτικό επίπεδο η παρεμβολή πλείστων νομικών προσώπων σε παρα-εισαγγελικό ρόλο θα επιβαρύνει αδικαιολόγητα την ποινική διαδικασία χωρίς να αποκλείεται το ενδεχόμενο άσκησης αθέμιτων πιέσεων προς τον κατηγορούμενο για τη συμμετοχή ή μη των εν λόγω νομικών προσώπων στην ποινική δίκη. Δεν πρέπει εν τέλει να λησμονείται ότι η ποινική διαδικασία είναι πρωτίστως μια υπόθεση μεταξύ της Πολιτείας και του κατηγορουμένου και δεν επιτρέπεται να νοθεύεται με την εισαγωγή ως ψευδο-διαδίκων διάφορων ετερόκλητων παραγόντων που επιδιώκουν ξένα προς τους σκοπούς της φιλελεύθερης-δικαιοκρατικής δίκης -και ενδεχομένως ιδιοτελή- συμφέροντα, απειλώντας να την μετατρέψουν σε λαϊκό-τιμωρητικό θέαμα.

Άρθρο 65 – Παθητική Νομιμοποίηση

«Η πολιτική αγωγή ασκείται εναντίον του κατηγορουμένου ή των νόμιμων αντιπροσώπων του».

Με την κατάργηση της υποχρεωτικής εισαγωγής αστικής απαίτησης από τον πολιτικώς ενάγοντα δεν έχει πλέον λόγο ύπαρξης η διάταξη του άρθρου 64 Κ.Π.Δ., που αφορούσε στην δυνατότητα του πολιτικώς ενάγοντος να ασκήσει πολιτική αγωγή σε βάρος του κατηγορούμενου για υποστήριξη της κατηγορίας, όταν υπόχρεος προς αποζημίωση, ή ικανοποίηση της ηθικής βλάβης ή της ψυχικής οδύνης ήταν τρίτος αστικώς υπεύθυνος.

Άρθρο 66 : Ευλόγως καταργούνται οι παράγραφοι 2 και 3 για την δυνατότητα του ποινικού δικαστηρίου να παραπέμπει στο πολιτικό δικαστήριο για όσα κεφάλαια κρίνει την απαίτηση ανεκκαθάριστη.

Άρθρο 67 – Πολιτική αγωγή εκκρεμής σε πολιτικό δικαστήριο

Αν έχει εισαχθεί πολιτική αγωγή για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης σε πολιτικό δικαστήριο και δεν έχει εκδοθεί οριστική απόφαση θα πρέπει ο δικαιούμενος να παραιτηθεί νομοτύπως από το δικόγραφο της αγωγής, προκειμένου να εισάγει την χρηματική ικανοποίηση στο ποινικό δικαστήριο. **Προστίθεται δηλαδή η**

προϋπόθεση της νομότυπης παραίτησης από το δικόγραφο της αγωγής προκειμένου να εισαχθεί η πολιτική αγωγή για ικανοποίηση στο ποινικό δικαστήριο. Η προϋπόθεση τίθεται ευλόγως από τη στιγμή που η αξίωση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης κρίνεται πλέον κατ'επιλογήν του παθόντος από ένα μόνο δικαστήριο (αστικό ή ποινικό).

Άρθρο 68 - Άσκηση και διατύπωση της πολιτικής αγωγής

Διάταξη ΣχΚΠΔ: «1. Η παράσταση για την υποστήριξη της κατηγορίας και η υποβολή της απαίτησης για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης στο ποινικό δικαστήριο επιτρέπονται χωρίς έγγραφη προδικασία το αργότερο ώσπου να αρχίσει για πρώτη φορά η αποδεικτική διαδικασία στο ακροατήριο.

2. Ο πολιτικώς ενάγων μπορεί κατά την κρίση του δικαστηρίου να αποβληθεί από την ποινική διαδικασία, αν, παρόλο που εμφανίστηκε έγκαιρα, αποχώρησε κατά τη διάρκεια της συζήτησης. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να φέρει την τυχόν αγωγή του για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης στο πολιτικό δικαστήριο».

Με τη νέα ρύθμιση καταργείται η ισχύουσα σήμερα έγγραφη διαδικασία που τηρείται για την επιδίωξη ικανοποίησης απαίτησης για αποζημίωση στο ποινικό δικαστήριο, αφού πλέον αυτού του είδους η αξίωση δεν μπορεί πλέον να εισαχθεί από τον πολιτικώς ενάγοντα στο ποινικό δικαστήριο, ενώ διατηρείται η διάταξη σύμφωνα με την οποία δεν απαιτείται έγγραφη προδικασία για την άσκηση του δικαιώματος πολιτικής αγωγής για την χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης και για την υποστήριξη της κατηγορίας.

Καταργούνται οι διατάξεις περί απαγόρευσης αναβολής εξαιτίας απουσίας του πολιτικώς ενάγοντος κατά την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας (τροποποιούνται άπασες οι διατάξεις περί αναβολής της δίκης).

Άρθρο 69 - Παραίτηση από την πολιτική αγωγή

Απλοποιείται ο τύπος της νομότυπης παραίτησης από την πολιτική αγωγή, με σχετική προφορική δήλωση του πολιτικώς ενάγοντος, η οποία καταχωρίζεται στα πρακτικά.

ΙΙΙ. ΑΚΥΡΟΤΗΤΕΣ

Οι διατάξεις του όλου κεφαλαίου (ά. 170-176) αναδιατυπώνονται, με ορισμένες αλλαγές κατά περιεχόμενο σε σύγκριση με τις ισχύουσες. Ειδικότερα:

Άρθρο 171: Προστίθεται μόνον εδ. γ), με το οποίο επαναλαμβάνεται η ρύθμιση της (ισχύουσας) παρ. 1 του ά. 170 (: απόλυτη ακυρότητα υπάρχει «αν ο νόμος με ειδική διάταξή του την απαγγέλλει»). Λόγω της ειδικής αναφοράς στην ΕΣΔΑ και το ΔΣΑΠΔ πρέπει αφενός να προστεθεί και ο ΧΘΔΕΕ καθώς και να προβλεφθεί ρητά ότι *απόλυτη ακυρότητα δημιουργείται και από την παραβίαση των υπερασπιστικών δικαιωμάτων και του «υπόπτου»,* πόσο μάλλον όταν το Σχέδιο προβλέπει απόλυτη ακυρότητα σε περίπτωση παραμονής στη δικογραφία της προηγούμενης ένορκης μαρτυρικής κατάθεσης του μετέπειτα υπόπτου (άρθρο 31 παρ. 3).

Άρθρο 172: Στην παρ. 1 προσδιορίζεται πότε υπάρχει σχετική ακυρότητα. Στην παρ. 2 απαντά διαφοροποιημένα η ρύθμιση της παρ. 2 του ά. 170: «*σχετική ακυρότητα στο ακροατήριο υπάρχει επίσης όταν ο εισαγγελέας ή ο πολιτικώς ενάγων ή ο συνήγορός του ζήτησαν να ασκήσουν δικαίωμα που ρητά τους παρέχεται από το νόμο και το δικαστήριο τους το αρνήθηκε ή παρέλειψε ν' αποφανθεί για τη σχετική αίτηση*». Δηλαδή αφενός δεν αφορά τον κατηγορούμενο και το συνήγορό του και τούτο ορθώς, αφού η σχετική άρνηση ή παράλειψη υπάγεται στις περιπτώσεις του ά. 171, αφετέρου λαμβάνεται υπόψη η νομική θέση του πολιτικώς ενάγοντος.

Άρθρο 176: Αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στα ισχύοντα ά. 175 και 176 (: συνέπειες και κήρυξη της ακυρότητας), με ορισμένες προσθήκες και απαλείψεις. Πλέον συγκεκριμένα:

Στην παρ. 1 επαναλαμβάνεται η ισχύουσα παρ. 1 του ά. 176 και προστίθεται εδάφιο, με το οποίο ορίζεται το αρμόδιο δικαστικό όργανο για την κήρυξη της ακυρότητας σε περίπτωση άσκησης ενδίκου μέσου.

Στην παρ. 2 επαναλαμβάνεται η ισχύουσα παρ. 1 του ά. 175 και απαλείφεται η διάταξη του τελ. εδαφίου αυτού (: «Ο δικαστής μπορεί να κηρύξει άκυρες και πράξεις σύγχρονες ή προγενέστερες, μόνον όταν είναι συναφείς με εκείνη που ακυρώθηκε»). Ειδικώς για τις συναφείς με πράξεις που πάσχουν από απόλυτη ακυρότητα η εν λόγω κατάργηση δεν είναι ορθή.

Με την παρ. 3 –ορθώς– προβλέπεται η υποχρεωτική επανάληψη των ακύρων πράξεων σε περίπτωση που υπάρχει απόλυτη ακυρότητα. Η διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου να κρίνει, κατά πόσον η επανάληψη είναι αναγκαία και εφικτή, παραμένει μόνον για την περίπτωση της σχετικής ακυρότητας.

Ανάλογη διάκριση απαντά και στην παρ. 4: «*Η απαγγελία της ακυρότητας έχει ως συνέπεια την επιστροφή της διαδικασίας στο στάδιο ή στο βαθμό στον οποίο έλαβε χώρα η άκυρη πράξη, εκτός εάν ρητά ορίζεται διαφορετικά στο νόμο. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση των σχετικών ακυροτήτων που αφορούν τις αποδείξεις*». Ενόψει των ρυθμίσεων των ά. 171 και 172, είναι προφανές ότι αιτήματα του κατηγορουμένου για αποδείξεις ή μη τήρηση των σχετικών δικαιωμάτων υπεράσπισης συνιστούν απόλυτες ακυρότητες και δεν υπάγονται στην περίπτωση του τελ. ως άνω εδαφίου.

IV. PLEA BARGAINING ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ

A. Ορολογικά ζητήματα

Με τα άρθρα 45B και 45Γ ΣχΚΠΔ εισάγεται για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη ο αγγλοσαξωνικής προελεύσεως θεσμός του plea bargaining, στον οποίον **ο κατηγορούμενος συνδιαλλάσσεται απευθείας με τις δικαστικές αρχές με αντικείμενο διαπραγμάτευσης την αποδοχή ή έστω τη μη εναντίωση στην σε βάρος του κατηγορία με αντάλλαγμα την επιβολή ηπιώτερης ποινής** μέσω συντετμημένων δικών, στις οποίες παρακάμπτεται πλήρως η αποδεικτική διαδικασία και η καταδίκη στηρίζεται στην ομολογία. Ο θεσμός του plea bargaining αποδίδεται στην ελληνική γλώσσα ακριβέστερα με τον όρο “**ποινική διαπραγμάτευση**”, ο οποίος επιτρέπει την ορολογική διάκριση του νέου θεσμού από τον συγγενή, αλλά **διαφορετικό θεσμό** της «**ποινικής συνδιαλλαγής**», η οποία επέρχεται με συμφωνία του κατηγορουμένου **με τον παθόντα (και όχι με τις δικαστικές αρχές)** για άρση των συνεπειών του εγκλήματος. Βάσει των ανωτέρω ο χρησιμοποιούμενος στα άρθρα 45 Β και 45 Γ όρος “**ποινική συνδιαλλαγή**” δημιουργεί σύγχυση, αφού ο ίδιος ακριβώς χρησιμοποιείται στο ήδη ισχύον και διατηρούμενο στο ΣχΚΠΔ άρθρο 308B ΚΠΔ, όπου όμως ρυθμίζεται το εντελώς διαφορετικό ζήτημα της επιεικούς ποινικής μεταχείρισης λόγω **πλήρους αποκαταστάσεως της επελθούσας ζημίας**.

B. Η ποινική διαπραγμάτευση στα κακούργηματα (α. 45 Γ)

1. Πεδίο εφαρμογής

Σύμφωνα με την προτεινόμενη ρύθμιση δεκτικά συνδιαλλαγής είναι: α) τα προβλεπόμενα στον ΠΚ κακούργηματα, που τιμωρούνται **με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών** και β) όλα τα κακούργηματα, που προβλέπονται σε **ειδικούς ποινικούς νόμους** ακόμη και τα τιμωρούμενα με κάθειρξη μέχρι είκοσι έτη (αρμοδιότητας Μονομελούς Εφετείου Κακ/μάτων), όπως λ.χ. φορολογικά κακούργηματα, νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών).

Ορθώς το σχέδιο δεν περιορίζει το πεδίο εφαρμογής του νέου θεσμού στα πλημμελήματα (όπως προβλέπεται σε άλλες χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης που έχουν υιοθετήσει το θεσμό, λ.χ. Ιταλία, Γαλλία), διότι υπάρχει επιτακτική ανάγκη αποσυμφόρησης της ύλης των Εφετείων Κακούργημάτων. Από την άλλη μεριά το σχέδιο δεν περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της διαπραγμάτευσης στα ελαφρύτερα των κακούργημάτων (δηλαδή τιμωρούμενα με κάθειρξη μέχρι 10 έτη), αλλ' αναγνωρίζει ως δεκτικά διαπραγμάτευσης και τα κακούργηματα αρμοδιότητας Μονομελούς Εφετείου, ορισμένα εκ των οποίων τιμωρούνται με κάθειρξη μέχρι 20 έτη. Το υιοθετούμενο στο α. 45Γ δυαδικό κριτήριο θα δημιουργήσει *πρακτικά προβλήματα* εφαρμογής του νέου θεσμού σε περιπτώσεις συρροής εγκλημάτων, που δεν είναι στο σύνολό τους δεκτικά διαπραγμάτευσης. Παραδείγματα: Έγκλημα υπαγόμενο στο Ν. 1608/1950 (ανεπίδεκτο διαπραγμάτευσης) και νομιμοποίηση του προϊόντος του (δεκτικό διαπραγμάτευσης). Η εγκληματική οργάνωση με την επιβαρυντική περίπτωση του α. 187 παρ. 3 ή τρομοκρατική οργάνωση (187^A), τα μέλη της οποίας τελούν εγκλήματα, για τα οποία προβλέπεται πρόσκαιρη κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Η δυνατότητα διαπραγμάτευσης για ένα μόνο από τα συρρέοντα εγκλήματα **θα λειτουργήσει ως αντικίνητρο για την υπαγωγή στο νέο θεσμό**. Περαιτέρω, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η παρατηρούμενη στην πράξη άσκηση **πληθωρικών ποινικών διώξεων** ματαιώνει τη δυνατότητα διαπραγμάτευσης σε πράξεις που θα ήταν δεκτικές διαπραγμάτευσης, αν είχαν εξ αρχής χαρακτηρισθεί ορθώς ως ελαφρά κακούργηματα.

Είναι τέλος αυτονόητο ότι ο Εισαγγελέας Εφετών ~~να~~ διατηρεί την ευχέρεια να αξιολογήσει αν το συγκεκριμένο κακούργημα, για το οποίο ο κατηγορούμενος υποβάλει αίτημα υπαγωγής στο α. 45 Γ, είναι δεκτικό

διαπραγμάτευσης υπό την έννοια ότι η εξακρίβωσή του θα απαιτούσε την διεξαγωγή πλήρους αποδεικτικής διαδικασίας, αν δεν υπήρχε η ομολογία του κατηγορουμένου. Αυτός είναι ο λόγος, για τον οποίον παραδοσιακά εξαιρούνται από τη διαδικασία του plea bargaining τα αυτόφωρα ή τα εξ αρχής ομολογημένα εγκλήματα.

2. Το περιεχόμενο του πρακτικού διαπραγμάτευσης: Απαιτείται ομολογία;

Σύμφωνα με την προτεινόμενη ρύθμιση, στο συντασσόμενο πρακτικό διαπραγμάτευσης απλώς καταγράφεται η προτεινόμενη από τον Εισαγγελέα ποινή και ο τελικός χαρακτηρισμός της πράξης χωρίς ο κατηγορούμενος να λαμβάνει θέση επί της αποδιδόμενης σε αυτόν κατηγορίας (σύμφωνα με την προτεινόμενη διάταξη ο κατηγορούμενος απλώς αποδέχεται την επιβολή ποινής).

Αντιθέτως, στις ευρωπαϊκές χώρες, στις οποίες έχει εισαχθεί το plea bargaining (με εξαίρεση την Ιταλία, η οποία όμως έχει υιοθετήσει σύστημα κατ' αντιδικίαν διεξαγωγής της δίκης), θέτουν ως προαπαιτούμενο για την έκπτωση της ποινής την ομολογία του κατηγορουμένου. Η απαίτηση να ομολογείται η πράξη στηρίζεται στη σκέψη ότι, όπου ισχύει εξεταστικό σύστημα, για την καταδίκη του κατηγορουμένου απαιτείται νόμιμη απόδειξη της ενοχής του, η οποία λόγω του ακρωτηριασμού της αποδεικτικής διαδικασίας πρέπει να στηριχθεί στην ομολογία. Από την άλλη πλευρά, η αξίωση ομολογίας ευνοεί την άσκηση ανεπίτρεπτων πιέσεων στον κατηγορούμενο για την απόσπαση ομολογίας.

Προτείνεται γι' αυτό να προβλεφθεί στο ΣχΚΠΔ ρητώς ότι ο κατηγορούμενος μπορεί *είτε* να αποδεχθεί απλώς την κατηγορία χωρίς ομολογία (κατά το πρότυπο του nolo contendere ή Alford plea του δικαίου των ΗΠΑ) *είτε* να ομολογήσει την αποδιδόμενη πράξη

3. Διαπραγμάτευση μεταξύ Εισαγγελέα και κατηγορουμένου

Ορθώς η προτεινόμενη ρύθμιση περιορίζει τη διαπραγμάτευση μεταξύ του Εισαγγελέα Εφετών και του κατηγορουμένου χωρίς ανάμιξη του Δικαστή. Η ρύθμιση είναι σύμφωνη με το αγγλοσαξωνικό πρότυπο, το οποίο έχει υιοθετηθεί σε Ιταλία και Γαλλία. Αντιθέτως η **ενεργός ανάμιξη του δικαστή** στη διαδικασία της ποινικής διαπραγμάτευσης, όπως ισχύει στη Γερμανία, είναι προβληματική, διότι φαλκιδεύει την **ανεξαρτησία και αμεροληψία** του. Ορθώς επίσης το σχέδιο εξαρτά την έναρξη της

διαδικασίας διαπραγμάτευσης από την υποβολή σχετικού αιτήματος εκ μέρους του κατηγορουμένου. Αντιθέτως η δυνατότητα του Εισαγγελέα να αναλαμβάνει κατά την κρίση του πρωτοβουλία για την έναρξη διαπραγματεύσεων με τον κατηγορούμενο δεν είναι συμβατή με την αρχή *nemo tenetur se ipsum accusare* υπό την έννοια ότι ο κατηγορούμενος ενδέχεται να **εξαναγκασθεί να αποδεχθεί την προτεινόμενη από τον Εισαγγελέα ποινή** φοβούμενος ότι, αν την απορρίψει, θα του επιβληθεί δυσανάλογα υψηλή ποινή. Στις ανωτέρω αντιρρήσεις δεν εκτίθεται πάντως η προβλεπόμενη στο σχέδιο (α. 45Γ παρ. 6) υποχρέωση του Προέδρου του Δικαστηρίου να υποδεικνύει υποχρεωτικά πριν την έναρξη της συζήτησης τη δυνατότητα εφαρμογής της διαδικασίας διαπραγμάτευσης. Στο βαθμό που η υπόδειξη αυτή είναι **γενική** και δεν εξαρτάται από την κρίση του δικαστηρίου ούτε υπόνοιες μεροληψίας δημιουργεί ούτε ενέχει οποιονδήποτε εξαναγκασμό του κατηγορουμένου σε ομολογία.

4. Η υποχρεωτική επιβολή της συμφωνηθείσας στο πρακτικό διαπραγμάτευσης ποινής

Σύμφωνα με την προτεινόμενη ρύθμιση το Μονομελές Εφετείο **υποχρεούται να επικυρώσει το πρακτικό συνδιαλλαγής και να επιβάλει την προσυμφωνημένη μεταξύ Εισαγγελέα και κατηγορουμένου ποινή**. Η έλλειψη διακριτικής ευχέρειας του ποινικού δικαστηρίου να επιβάλει στον κατηγορούμενο ποινή διαφορετική από τη συμφωνηθείσα **αντιβαίνει στο α. 96 παρ. 1 Συντ**, ενόψει του ότι η ποινή επιβάλλεται εν τοις πράγμασιν από τον Εισαγγελέα και όχι από το ποινικό δικαστήριο. Η εξομοίωση του Εισαγγελέα με τους δικαστικούς λειτουργούς δεν αποδυναμώνει την ανωτέρω αντίρρηση, διότι σύμφωνα με το Σύνταγμα η αποκλειστική δικαιοδοσία για την επιβολή των ποινικών κυρώσεων ανήκει στα ποινικά δικαστήρια. Προκειμένου να εξασφαλισθεί η εναρμόνιση του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης με το α. 96 Συντ θα πρέπει το ποινικό δικαστήριο να διατηρεί τη διακριτική ευχέρεια να μην επιβάλει την προσυμφωνημένη μεταξύ Εισαγγελέα και κατηγορουμένου ποινή. Η απαίτηση αυτή ικανοποιείται, αν θεωρηθεί η προσυμφωνηθείσα ποινή ως η **ανώτατη** δυνατή επιβλητέα, έτσι ώστε και η διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου στην επιμέτρηση της ποινής να διαφυλάσσεται και το αποτέλεσμα της διαπραγμάτευσης να κατοχυρώνεται.

5. Ο νομικός χαρακτηρισμός της πράξης στο πρακτικό διαπραγμάτευσης και η δυνατότητα αθώωσης του κατηγορουμένου παρά τη διαπραγμάτευση

Εφόσον η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας διατηρείται ως κατευθυντήρια αρχή του ελληνικού ποινικοδικονομικού συστήματος, το ποινικό δικαστήριο **δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωση να ελέγξει αν η συμφωνηθείσα ποινή μπορεί να επιβληθεί από αυτόν με βάση τα πραγματικά περιστατικά και το νομικό χαρακτηρισμό, που έχει επιλέξει η κατηγορούσα αρχή.** Γι' αυτό πρέπει το ποινικό δικαστήριο να διατηρεί την εξουσία, πριν καταγνώσει την προσυμφωνηθείσα ποινή, να ερευνήσει τη νομική βασιμότητα της κατηγορίας ή άλλους λόγους που αποκλείουν την ποινική ευθύνη και στην περίπτωση αυτή να αθώσει παρά το plea bargaining τον κατηγορούμενο ή να προσδώσει στην πράξη τον προσήκοντα νομικό χαρακτηρισμό. Αντιθέτως, το σχέδιο (άρθρο 45B παρ. 2) αναθέτει τον τελικό νομικό χαρακτηρισμό της πράξης όχι στο ποινικό δικαστήριο, αλλά στον Εισαγγελέα (**παραδόξως στο α. 45Γ επί κακουργημάτων φαίνεται να μην παρέχεται αντίστοιχη εξουσία στον Εισαγγελέα Εφετών**). Η δέσμευση του ποινικού δικαστηρίου από το νομικό χαρακτηρισμό της πράξης στο πρακτικό διαπραγμάτευσης **αντιβαίνει στο α. 96 παρ. 1 Συντ.**

6. Η ποινική διαπραγμάτευση στα εγκλήματα που είναι και δεκτικά ποινικής συνδιαλλαγής κατ' άρθρο 308B ΚΠΔ

Τα κακουργήματα της υπεξαίρεσης, απάτης, απάτης με υπολογιστή, απιστίας και τοκογλυφίας είναι λόγω του ύψους της ύψους της προβλεπόμενης ποινής (κάθειρξη μέχρι δέκα έτη) είναι ταυτοχρόνως δεκτικά και ποινικής διαπραγμάτευσης είναι συγχρόνως και δεκτικά ποινικής συνδιαλλαγής κατ' α. 308B ΚΠΔ. Στο ΣχΚΠΔ οι δύο θεσμοί (ποινική διαπραγμάτευση – ποινική συνδιαλλαγή) συνυπάρχουν αυτοτελώς **χωρίς να ρυθμίζεται η μεταξύ τους σχέση στο κοινό πεδίο εφαρμογής τους.** Αυτό σημαίνει ότι στα προαναφερθέντα εγκλήματα παρέχεται στον κατηγορούμενο η δυνατότητα να διαπραγματεύεται με τον Εισαγγελέα το ύψος της ποινής χωρίς να έχει αποκαταστήσει εν όλω ή εν μέρει την επελθούσα ζημία. Η ποινική συνδιαλλαγή φαίνεται επωφελέστερη για τον κατηγορούμενο από την ποινική διαπραγμάτευση, αφού στην πρώτη η ανώτατη ποινή που μπορεί να επιβληθεί είναι τρία έτη, ενώ στη δεύτερη έξι έτη (3/5 των 10 ετών). Ενόψει όμως του ότι η συμφωνηθείσα κατόπιν διαπραγμάτευσης ποινή φυλάκισης των 5 ετών αναστέλλεται υποχρεωτικά, αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του α. 99 ΠΚ και δυνητικά και κάθε άλλη περίπτωση (α. 45Γ παρ. 7), δεν αποκλείεται ο κατηγορούμενος να αποφασίσει κατόπιν σταθμίσεως ότι είναι προτιμότερο γι' αυτόν να του επιβληθεί μία ποινή μεγαλύτερη των τριών ετών με ισχυρή

πιθανότητα αναστολής και να διατηρήσει το παράνομο όφελος εκ του εγκλήματος αντί να αποκαταστήσει τη ζημία υπαγόμενος στη διαδικασία του α. 308B ΚΠΔ. Για το λόγο αυτό θα ήταν ενδεδειγμένο να προβλεφθεί η δυνατότητα του Εισαγγελέα Εφετών να εξαρτήσει την έναρξη διαπραγματεύσεων από την προσπάθεια του κατηγορουμένου να αποκαταστήσει στο μέτρο των οικονομικών δυνατοτήτων την επενεχθείσα ζημία. **Δι' αυτού του τρόπου οι θεσμοί της ποινικής διαπραγμάτευσης και της ποινικής συνδιαλλαγής θα μπορούσαν να συνδυασθούν για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος.**

7. Διαδικαστικά – νομοτεχνικά ζητήματα

7.1. Δεν διευκρινίζεται πώς εισάγεται η υπόθεση μετά την υπογραφή του πρακτικού διαπραγμάτευσης στο ακροατήριο του Μονομελούς Πλημ/κείου (ορθότερο να εισάγεται απευθείας από τον Εισαγγελέα Εφετών με κλητήριο θέσπισμα στα πρότυπα του ισχύοντος α. 308B παρ. 6). Η ακριβής περιγραφή στο κλητήριο θέσπισμα της πράξης, που απετέλεσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης, είναι αναγκαία για τη θωράκιση του κατηγορουμένου από τον κίνδυνο νέας δίωξης της αυτής πράξης.

7.2. Σύμφωνα με το α. 45Γ παρ. 1 το αίτημα του κατηγορουμένου για διαπραγμάτευση **υποβάλλεται μέχρι την τυπική περάτωση της ανάκρισης**. Συγχρόνως όμως προβλέπεται στο μεν α. 45Γ παρ. 2 εδ. β' ότι ο Εισαγγελέας Πλημ/κών πριν καταρτίσει τον πρότασή του στο Συμβούλιο Πλημ/κών υποβάλει τη δικογραφία στον Εισαγγελέα Εφετών για τον ίδιο σκοπό (δηλ. διαπραγμάτευση), στο δε α. 45Γ παρ. 1 in fine ότι ο Εισαγγελέας Εφετών έχει την ίδια υποχρέωση πριν προτείνει στον Πρόεδρο Εφετών την απευθείας εισαγωγή της υπόθεσης στο Μονομελές Εφετείο Κακ/μάτων. Αν το νόημα των ανωτέρω προβλέψεων είναι ότι στον κατηγορούμενο, που έχει απωλέσει το δικαίωμα να υποβάλει αίτημα διαπραγμάτευσης μέχρι το πέρας της ανάκρισης, παρέχεται αυτεπαγγέλτως μία ακόμη ευκαιρία πριν υποβληθεί η εισαγγελική πρόταση, πρέπει να διευκρινισθεί ότι η τήρηση της διαδικασίας διαπραγμάτευσης υποδεικνύεται στον κατηγορούμενο **υποχρεωτικά (και όχι κατά την κρίση του Εισαγγελέα Εφετών)**, διότι διαφορετικά η σχετική υπόδειξη παραβιάζει την αρχή της μη αυτο επιβαρύνσεως και θίγει την αμεροληψία. Από την άλλη όμως μεριά δεν πρέπει να παραβλέπεται το ότι η υποχρεωτική αυτεπάγγελτη διαβίβαση της δικογραφίας από τον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών στον Εισαγγελέα Εφετών προς διερεύνηση της

δυνατότητας διαπραγμάτευσης θα προκαλέσει περιττές χρονοτριβές που δεν συμβιβάζονται με την αποσυμφορητική λειτουργία του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης. Για τους λόγους αυτούς θα ήταν συστηματικώς ορθότερο και σύμφωνο με τη λογική της προτεινόμενης ρύθμισης να επεκταθεί χρονικά η δυνατότητα του κατηγορουμένου να υποβάλει αίτημα διαπραγμάτευσης **και μετά το πέρας της ανάκρισης μέχρι την υποβολή της εισαγγελικής πρότασης.**

Γ. Η ποινική διαπραγμάτευση στα πλημμελήματα (α. 45B)

1. Σύμφωνα με την προτεινόμενη ρύθμιση στα αυτεπαγγέλτως διωκόμενα πλημμελήματα ο Εισαγγελέας Πλημ/κών αυτεπαγγέλτως ή με αίτηση του κατηγορουμένου καλεί τον κατηγορούμενο σε ποινική διαπραγμάτευση **πριν κινήσει την ποινική δίωξη ή διατάξει προκαταρκτική εξέταση.** Επ' αυτού παρατηρητέα τα ακόλουθα:

1.1. Δεν διευκρινίζεται αν ο Εισαγγελέας υποχρεούται ή δύναται κατά την κρίση του να καλέσει τον κατηγορούμενο σε διαπραγμάτευση. Υπό τη δεύτερη εκδοχή καθίσταται πρόδηλο ότι η εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσης θα καταστεί πρακτικώς ανεφάρμοστη

1.2. Δεν παρέχεται η δυνατότητα διαπραγμάτευσης στο στάδιο της προανάκρισης.

1.3. Θα έπρεπε (κατ' αντιστοιχία με τα προβλεπόμενα στα κακούργηματα) να παρέχεται η δυνατότητα διαπραγμάτευσης και στο ακροατήριο πριν από την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας.

2. Η ανάγκη διαπραγμάτευσης μπορεί να ανακύψει και σε κατ' έγκληση διωκόμενα πλημμελήματα, όταν ο παθών δεν ανακαλεί την έγκλησή του.

3. Δεν προβλέπεται η δυνατότητα διαπραγμάτευσης στα πλημμελήματα ειδικής δωσιδικίας, στα οποία η επικύρωση του πρακτικού συνδιαλλαγής θα πρέπει να γίνει από το Μονομελές Εφετείο (και όχι το Μονομελές Πλημ/κείο).

4. Κατά τα λοιπά ισχύουν οι ήδη διατυπωθείσες επιφυλάξεις για το περιεχόμενο του πρακτικού διαπραγμάτευσης, την υποχρεωτική επικύρωσή του από το Μονομελές Πλημ/κείο, την αδυναμία αθώωσης του κατηγορουμένου όταν η πράξη δεν φέρει αξιόποιο χαρακτήρα κοκ).

Δ. Ποινική συνδιαλλαγή αρ. 308 Β

Στο υπό συζήτηση σχέδιο του ΚΠΔ το άρθρο 308 Β με τίτλο «ποινική συνδιαλλαγή» παραμένει αμετάβλητο όπως ισχύει μετά την εισαγωγή του το πρώτον με το Ν. 3904/2010.

Στο αρ. 308 Β παρ. 9 του ΚΠΔ προβλέπεται ότι η συνδιαλλαγή δεν εφαρμόζεται αν τα κακούργηματα της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου στρέφονται κατά του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού. Αξίζει να σημειωθεί ότι με διαμορφωθείσα ρύθμιση από το Υπουργείο Δικαιοσύνης που είχε μάλιστα τεθεί σε δημόσια Διαβούλευση ήδη από τις 29/4/2014, η οποία είχε τεθεί ως «Κεφάλαιο Α'» σε προτεινόμενες ρυθμίσεις Ποινικού και Σωφρονιστικού Δικαίου, είχε προβλεφθεί στο άρθρο 2 παρ. 4 παρεμφερής διαδικασία ευνοϊκών συνεπειών στις περιπτώσεις πλήρους ικανοποίησης του παθόντος και στις περιπτώσεις εκείνες που τη ζημία υφίσταται το Ελληνικό Δημόσιο, η Ευρωπαϊκή Ένωση, το ΝΠΔΔ, ΟΤΑ κρατικό ΝΠΔΔ ή ΝΠΔΔ του Ν. 1232/1982. Με τη διάταξη αυτή προφανώς θα κατηργείτο η ως άνω διάταξη του αρ. 308 Β παρ. 9 του ΚΠΔ και θα εισαγόταν η ποινική συνδιαλλαγή υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και στις περιπτώσεις ζημίας του Δημοσίου υπό την ευρεία έννοια. Εντούτοις η συγκεκριμένη ρύθμιση δεν περιελήφθη στο σχέδιο νόμου που προσφάτως κατατέθηκε και επομένως η συγκεκριμένη νομοθετική πρωτοβουλία φαίνεται προσωρινά να μην προχωρά.

Αξιολογείται ωστόσο ότι οι λόγοι που επέβαλαν και επέτρεψαν την εφαρμογή του θεσμού της ποινικής συνδιαλλαγής στις περιπτώσεις του αρ. 308 Β ΚΠΔ στις περιπτώσεις ποινικών διαφορών αμιγώς οικονομικού περιεχομένου ισχύουν και πρέπει να βρουν καταρχήν εφαρμογή, υπό την επιφύλαξη πρόβλεψης ειδικότερων προϋποθέσεων *και στα αντίστοιχα οικονομικού περιεχομένου εγκλήματα που στρέφονται κατά του Δημοσίου*. Ειδικότερα:

α. Η αξία της αποκαταστατικής δικαιοσύνης και η στόχευση της ποινικής δίκης για αποκατάσταση της διακαϊκής ειρήνης στα αμιγώς οικονομικού περιεχομένου αδικήματα ισχύει καταρχήν κατά τον αυτό λόγο τόσο στις περιπτώσεις που τη ζημία την υφίσταται ιδιώτης όσο και όταν η ζημία στρέφεται κατά του Δημοσίου εν ευρεία έννοια. Η ενδεχόμενη αυξημένη ποινική απαξία της πράξης όταν αυτή στρέφεται κατά του Δημοσίου μπορεί να αποτυπωθεί στις αυστηρότερες προϋποθέσεις εφαρμογής της ποινικής

συνδιαλλαγής ή τις αυστηρότερες κυρώσεις δεν πρέπει όμως να αναιρεί εξυπαρχής τη δυνατότητα συνδιαλλαγής.

β. Η αναγνώριση της αξίας της επιτάχυνσης της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης σε σχέση με τους σημερινούς κατά γενική ομολογία προβληματικά αργούς ρυθμούς απονομής της, που επιβάλλει και νομιμοποιεί ως σύγχρονη διεθνή τάση την εφαρμογή εναλλακτικών μορφών συναινετικών ποινικών διαδικασιών δεν έχει μικρότερη επιρροή και αξία ανάλογα με τον ιδιωτικό ή δημόσιο χαρακτήρα του φορέα που υφίσταται την οικονομική ζημία από τη διάπραξη του οικονομικού εγκλήματος.

γ. Τέλος, στο βαθμό που το προτασόμενο στοιχείο στην αξίωση προστασίας έχει κατά κύριο λόγο περιουσιακό περιεχόμενο και κατ' ακολουθία η αποκατάσταση των ζημιών του εγκλήματος εμφανίζεται να υποστέλλει ή σε κάθε περίπτωση να μειώνει την αξίωση βαριάς τιμώρησης του δράστη, λόγος για τον οποίο αναγνωρίζεται η ποινική συνδιαλλαγή στο σήμερα ισχύον αρ. 308 Β του ΚΠΔ (πρβλ. Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 3904/2010), δεν γίνεται αντιληπτό γιατί συναφής αξιολόγηση να μην ισχύει και στις περιπτώσεις που την αποκαθιστάμενη ζημία την έχει υποστεί το Δημόσιο.

Σκόπιμο κρίνεται μετά ταύτα με αφορμή τη συζήτηση του Σχεδίου του ΚΠΔ, να απαλειφθεί η παρ. 9 του άρθρου 308 Β ΚΠΔ όπως ισχύει και σήμερα και να μην αποκλείεται καταρχήν η εφαρμογή της συνδιαλλαγής του 308 Β ΚΠΔ και στα κακουργήματα που στρέφονται κατά του Δημοσίου εν γένει. Αυτό βεβαίως προϋποθέτει ότι θα συζητηθούν και διαμορφωθούν παράλληλα και οι ειδικότερες προϋποθέσεις εφαρμογής της συνδιαλλαγής και στις περιπτώσεις πλήρους αποκατάστασης της ζημίας του Δημοσίου εν στενή και ευρεία έννοια. Το εγχείρημα που αναλήφθηκε με την παραπάνω μνημονευθείσα πρόταση του Υπουργείου Δικαιοσύνης της 29.4.2014 με τίτλο «απόδοση χρημάτων στο Δημόσιο και ποινική συνδιαλλαγή» πρέπει να έχει συνέχεια και να ενταχθεί στο πλαίσιο της επιχειρούμενης αναμόρφωσης του ΚΠΔ.

V. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Στα άρθρα 109-115 ΚΠΔ επέρχονται σημαντικές μεταβολές στην καθ' ύλην αρμοδιότητα των ποινικών δικαστηρίων. Εξ αρχής πρέπει να τονισθεί ότι η *προτεινόμενη υπαγωγή όλων των πλημμελημάτων στο Μονομελές*

Πλημμελειοδικείο και πολλών κακουργημάτων στο Μονομελές Εφετείο είναι λανθασμένη.

Επί πολλές δεκαετίες ακολουθείτο ο κανόνας ότι η εκδίκαση των βαρύτερων αδικημάτων πρέπει να ανήκει σε πολυμελή δικαστήρια, στα οποία η συλλογική δράση περισσότερων δικαστών εξασφαλίζει την ορθότερη εκτίμηση των αποδείξεων, την πληρέστερη αντιμετώπιση των νομικών ζητημάτων και εντεύθεν την ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Επικρατούσε δηλαδή η άποψη ότι στις περιπτώσεις αυτές απαιτείται η αντίληψη, η εμπειρία και η κατάρτιση περισσότερων του ενός δικαστών, αφού τα πολυπρόσωπα δικαστήρια παρέχουν μείζονες εγγυήσεις ορθοκρίσιας. Η προσέγγιση αυτή είναι ορθή, καθότι οι συμμετέχοντες στη σύνθεση ενός ποινικού δικαστηρίου δικαστές ενδέχεται να αντιληφθούν στοιχεία της υπόθεσης, τα οποία, ίσως, διέλαθαν την προσοχή του ενός και να εκτιμήσουν καλύτερα το σύνολο του συγκεντρωθέντος αποδεικτικού υλικού, ενώ η συνεργασία και η ανταλλαγή σκέψεων και απόψεων την ώρα της διάσκεψης είναι δυνατόν να διορθώσει τις τυχόν εσφαλμένες αρχικά εντυπώσεις και να άρει πιθανές αμφιβολίες.

Για τους λόγους αυτούς, στα μονομελή δικαστήρια πρέπει να ανατίθεται η κρίση επί υποθέσεων ήσσονος σημασίας, χάριν και της ταχύτερης εκδίκασής τους. Αυτός, εξάλλου, ήταν ο λόγος θέσπισης των μονομελών δικαστηρίων με τον ν. 3998/1929 «*περί εκδίκασεως πλημμελημάτων τινών παρ' ενός δικαστού ή του πταισματοδίκου*», με τον οποίον στο Μονομελές Πλημμελειοδικείο υπήχθησαν μόνο τα πλημμελήματα εκείνα, για τα οποία προβλεπόταν ποινή φυλάκισης μέχρι ενός έτους. Από τότε μέχρι σήμερα επήλθαν ορισμένες σημαντικές αλλαγές στις διατάξεις του άρθρου 114 ΚΠΔ, που ως αποτέλεσμα είχαν τη διεύρυνση της υλικής αρμοδιότητας του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου, ενώ με το άρθρο 29 του Ν. 4055/2012 προστέθηκε στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας το άρθρο 110, το οποίο ρυθμίζει την αρμοδιότητα του Μονομελούς Εφετείου.

A. Μονομελές Εφετείο

Το υπό εξέταση σχέδιο του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προβλέπει **στο άρθρο 110 ΚΠΔ** ότι στην αρμοδιότητά του εν λόγω δικαστηρίου ανήκουν τα κακουργήματα των άρθρων:

146 ΠΚ (Παραβίαση μυστικών της Πολιτείας),

173 παρ. 2 ΠΚ (συμμετοχή αστυνομικού ή σωφρονιστικού υπαλλήλου σε απόδραση κρατουμένου, η οποία υπάγεται σήμερα στην αρμοδιότητα του τριμελούς εφετείου),

189 παρ. 3 ΠΚ (διατάραξη οικιακής ειρήνης με αλλοιωμένα ή καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου, η οποία υπάγεται σήμερα στην αρμοδιότητα του τριμελούς εφετείου),

370 Α και 370 Β παρ. 3 ΠΚ, που αφορούν την παραβίαση απορρήτων,

374 ΠΚ (διακεκριμένη κλοπή, η οποία και σήμερα υπάγεται στην αρμοδιότητα του Μονομελούς Εφετείου)

και 380 ΠΚ (ληστεία, η οποία επίσης υπάγεται σήμερα στην αρμοδιότητα του Μονομελούς Εφετείου καθώς και η ληστεία με αλλοιωμένα ή καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου, η οποία σήμερα ανήκει στην αρμοδιότητα του τριμελούς εφετείου),

καθώς και όλα τα κακούργηματα που αναφέρονται σε Ειδικούς Ποινικούς Νόμους, εκτός εάν για όλα τα ανωτέρω εγκλήματα απειλείται στο νόμο η ποινή της ισόβιας κάθειρξης, οπότε δικάζονται από το Τριμελές Εφετείο.

Με την προτεινόμενη δηλαδή ρύθμιση επέρχεται μία σημαντική διεύρυνση στην αρμοδιότητα του Μονομελούς Εφετείου, καθότι προστίθενται όχι μόνο ορισμένα κακούργηματα που προβλέπονται στον Ποινικό Κώδικα, αλλά και το σύνολο των κακούργημάτων που αναφέρονται σε ειδικούς ποινικούς νόμους, μεταξύ των οποίων και η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, η οποία μέχρι τούδε εκδικαζόταν από το Τριμελές Εφετείο.

Υπενθυμίζεται ότι με βάση την ισχύουσα σήμερα διάταξη τα αναφερόμενα σε 10 ειδικούς ποινικούς νόμους κακούργηματα που υπάγονται στο Μονομελές Εφετείο προβλέπονται στο ν. 1892/1990 (απαγόρευση ανοικοδόμησης δασικών εκτάσεων), 2121/1993 (πνευματική ιδιοκτησία), 4002/2011 (παίγνια), 2725/1999 (αθλητισμός), 3028/2002 (αρχαία), 2168/1993 (όπλα), 2523/1997 (φοροδιαφυγή), 3386/2005 (αλλοδαποί), 2960/2001 (Εθνικός Τελωνιακός Κώδικας) και 3459/2006 (ναρκωτικά), ενώ τα αναφερόμενα στον Ποινικό Κώδικα κακούργηματα που επίσης υπάγονται σήμερα στο Μονομελές Εφετείο είναι εκείνα της ληστείας, της διακεκριμένης κλοπής και του εμπρησμού δασών. Ειδικά για το τελευταίο, που προβλέπεται στο άρθρο 265 ΠΚ, πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 20 του ν. 663/1977 είχε αρχικά υπαχθεί στην αρμοδιότητα του

πενταμελούς εφετείου και εν συνεχεία του τριμελούς εφετείου (κακουργημάτων). Ο πρόσφατος ν. 4055/2012, με το άρθρο 109 του οποίου καταργήθηκε το άρθρο 20 του ν. 663/1977, όρισε το μονομελές εφετείο κακουργημάτων αρμόδιο για το εν λόγω έγκλημα, ενώ με το νέο νομοσχέδιο του κώδικα ποινικής δικονομίας ρυθμίζεται η μετά από 37 χρόνια επιστροφή του στο Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο, αφού ούτε σε ειδικό ποινικό νόμο αναφέρεται ούτε συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των κακουργημάτων του Π.Κ. που αναφέρονται στα άρθρα 110 ή 111 ΣχΚΠΔ.

Επιπλέον, στο Μονομελές Εφετείο εξακολουθούν να υπάγονται και όλα τα κακουργήματα που αναφέρονται στην παρ. 1 του άρθρου 308 Β (δηλαδή υπεξαίρεση, απάτη, απάτη με υπολογιστή, απιστία και τοκογλυφία), εφόσον γι' αυτά έχει συνταχθεί πρακτικό συνδιαλλαγής.

Τέλος, τα πλημμελήματα προσώπων ειδικής δωσιδικίας δικάζονται πλέον από το Μονομελές και όχι από το Τριμελές Εφετείο (αρ. 110 παρ. 4).

Β. Τριμελές Εφετείο

Το Τριμελές Εφετείο δικάζει, επίσης, σε πρώτο βαθμό όσα κακουργήματα προβλέπει ο ισχύων ΚΠΔ στο αρ. 111, πλην εκείνων που αναφέρονται στην παρ. 1 εδ. γ' και στις παρ. 2, 3 και 4. Ειδικότερα, με βάση το ΣχΚΠΔ δεν θα υπάγονται πλέον στην αρμοδιότητά του Τριμελούς αλλά σε εκείνη του Μονομελούς Εφετείου η συμμετοχή αστυνομικού ή σωφρονιστικού υπαλλήλου σε απόδραση κρατουμένου – άρθρο 173 παρ. 2 ΠΚ, καθώς και η διατάραξη οικιακής ειρήνης και η ληστεία με αλλοιωμένα ή καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου -άρθρα 189 παρ. 3 και 380 παρ. 1 εδ. 2 ΠΚ. Επίσης ορθώς αφαιρούνται από την αρμοδιότητα του Τριμελούς Εφετείου και τα πλημμελήματα της δόλιας χρεωκοπίας ανωνύμων εταιριών και τραπεζών, παραμένουν, όμως, τα κακουργήματα κατά της ασφάλειας της σιδηροδρομικής ή υδάτινης συγκοινωνίας ή της αεροπλοΐας καθώς και εκείνα των άρθρων 187 και 187Α ΠΚ. Ειδικά για τα τελευταία πρέπει ιδιαίτερα να τονισθεί ότι στην σχετική διάταξη (άρθρο 111 παρ. 1 περ. Β στοιχ. δ' ΣχΚΠΔ) και ειδικά για τα συναφή πλημμελήματα ή κακουργήματα, έχει καταταργηθεί η φράση «έστω και εάν τα τελευταία τιμωρούνται βαρύτερα από τα ως άνω κύρια κακουργήματα».

Το Τριμελές Εφετείο θα δικάζει επίσης σε δεύτερο βαθμό τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του Μονομελούς Εφετείου, αλλά και τις εφέσεις κατά των

αποφάσεων του Τριμελούς Εφετείου με διαφορετική σύνθεση, αφού το Πενταμελές Εφετείο καταργείται. Η εν λόγω διάταξη ως προς την εκδίκαση των εφέσεων κατά αποφάσεων του Τριμελούς Εφετείου από το ίδιο Δικαστήριο, βρίσκεται προφανώς σε πλήρη αντίθεση με την απολύτως και διαχρονικά κρατούσα στη θεωρία και νομολογία έννοια του μεταβιβαστικού αποτελέσματος των ενδίκων μέσων, σύμφωνα με την οποία η τυχόν απόδοση σφάλματος στην προσβαλλόμενη απόφαση προϋποθέτει την ανάγκη ανάθεσης αυτού του ελέγχου σε δικαστήριο ανώτερο εκείνου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι στο άρθρο 468 ΣχΚΠΔ ορίζεται για πρώτη φορά η έννοια του μεταβιβαστικού αποτελέσματος των ενδίκων μέσων και ειδικότερα στην παρ. 1 αναφέρεται ότι «το ένδικο μέσο κρίνεται από το συμβούλιο ή το δικαστήριο που ο νόμος ορίζει» ενώ και στο άρθρο 499 ΣχΚΠΔ που ρυθμίζει το αρμόδιο για την εκδίκαση της έφεσης δικαστήριο (όπως και το σημερινό 499 ΚΠΔ) μεταξύ άλλων έχει διαγραφεί και το τελευταίο εδάφιο, σύμφωνα με το οποίο το πενταμελές εφετείο εκδικάζει τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του τριμελούς εφετείου. Οι εφέσεις λοιπόν κατά των αποφάσεων του τριμελούς εφετείου –το οποίο είναι αρμόδιο για την εκδίκαση αξιόποινων πράξεων μόνο κακουργηματικού χαρακτήρα- θα εκδικάζονται από το ίδιο δικαστήριο με διαφορετική σύνθεση σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 14 παρ. 3 ΚΠΔ.

Περαιτέρω, η προτεινόμενη διάταξη **δεν είναι συμβατή και με το άρθρο 2 παρ. 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ** (Ν. 1705/87), σύμφωνα με το οποίο ο καταδικασθείς έχει δικαίωμα να επανεξεταστεί η υπόθεσή του από «ανώτερο δικαστήριο». Το τριμελές εφετείο, όμως, δεν είναι «ανώτερο» δικαστήριο από το ... τριμελές εφετείο.

Με την ίδια λογική, ο ημέτερος νομοθέτης θα προβλέψει, πιθανότατα, στο μέλλον ότι οι εφέσεις κατά των αποφάσεων του μονομελούς εφετείου εκδικάζονται από το μονομελές εφετείο!

Γ. Πλημμελειοδικεία

Το Τριμελές Πλημμελειοδικείο θα εκδικάζει πλέον, σύμφωνα με το ΣχΚΠΔ, μόνο τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου, ενώ το τελευταίο δικάζει σε πρώτο βαθμό όλα τα πλημμελήματα, εκτός από εκείνα που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου, του Μονομελούς Εφετείου (δηλαδή αυτά των προσώπων ειδικής ή ιδιαίζουσας δωσιδικίας) και του δικαστηρίου των

ανηλίκων. Συγχρόνως το Μονομελές Πλημμελειοδικείο είναι αρμόδιο ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο και για τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του πταισματοδικείου.

Η πλέον σημαντική αλλαγή είναι αναμφίβολα η προβλεπόμενη εκδίκαση όλων των πλημμελημάτων (πλην ελάχιστων και σπάνιων εξαιρέσεων) από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο. Το σφάλμα, για το οποίο έγινε ανωτέρω λόγος, ολοκληρώνεται με την υπαγωγή όλων των πλημμελημάτων σε μονοπρόσωπο δικαστήριο. Υπενθυμίζεται ότι το Μονομελές Πλημμελειοδικείο ήταν αρχικά αρμόδιο για πλημμελήματα με προβλεπόμενη στο νόμο ποινή φυλάκισης έως ένα έτος και στη συνέχεια με προβλεπόμενη στο νόμο ποινή έως δύο έτη. Ακολούθως, υπήχθησαν σε αυτό όλα τα πλημμελήματα, για τα οποία το ελάχιστο όριο της προβλεπόμενης στο νόμο ποινής είναι κατώτερο των τριών μηνών (με εξαίρεση 29 πλημμελήματα – Ν. 3160/2003) και στη συνέχεια κατώτερο του ενός έτους (με εξαίρεση τα αδικήματα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια, της παράβασης καθήκοντος και της συκοφαντικής δυσφήμισης δια του τύπου- Ν. 3904/2010), ενώ σύμφωνα με το υπό εξέταση ΣχΚΠΔ όλα ανεξαιρέτως τα πλημμελήματα θα εκδικάζονται σε πρώτο βαθμό από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο.

Τα προτερήματα των πολυμελών δικαστηρίων είναι ασφαλώς γνωστά στο νομοθέτη. Ο λόγος της συνεχούς διεύρυνσης της καθ' ύλην αρμοδιότητας του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου είναι η επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας. Παρά ταύτα είναι εκ του αποτελέσματος εμφανές ότι οι εν λόγω τροποποιήσεις δεν έχουν το αναμενόμενο αποτέλεσμα, συνεπώς η διαρκής μετακύλιση του βάρους της εκδίκασης των πλημμελημάτων σε ιεραρχικά κατώτερο δικαστήριο δεν επιλύει το υφιστάμενο πρόβλημα αλλ' απλώς το μεταθέτει, διαταράσσοντας ταυτόχρονα δογματικά θεμέλια του ποινικού δικονομικού μας συστήματος.

Εάν ο νομοθέτης επιμείνει στην ευρύτατη αρμοδιότητα των μονομελών πλημμελειοδικείων, όπως προτείνεται με το ΣχΚΠΔ, πρέπει τουλάχιστον να προβλεφθεί ως ασφαλιστική δικλείδα, η δυνατότητα του Εισαγγελέα να εισαγάγει κατ'εξαίρεσιν την υπόθεση στο τριμελές πλημμελειοδικείο ως πρωτοβάθμιο δικαστήριο, εάν κρίνει ότι τούτο επιβάλλεται λόγω της σοβαρότητας της υποθέσεως (αποδεικτική ή νομική πολυπλοκότητα, άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά). Εδώ εμπίπτουν, για παράδειγμα, ορισμένες σοβαρές

υποθέσεις σωματικών βλαβών εξ αμελείας (π.χ. ιατρική αμέλεια), οι οποίες είναι άτοπο να εκδικάζονται από το μονομελές πλημμελειοδικείο.

Περαιτέρω αλλαγές προς τη σωστή, όμως, κατεύθυνση παρατηρούμε στις διατάξεις των άρθρων 116 και 117 ΚΠΔ, οι οποίες ρυθμίζουν τη δικαιοδοσία επί τελέσεως εγκλημάτων στο ακροατήριο, ενώ σημαντική πρέπει να θεωρηθεί και η προσθήκη στο άρθρο 119 ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 370 β' και γ' ΚΠΔ (όταν δηλαδή η ασκηθείσα ποινική δίωξη πρέπει για συγκεκριμένο λόγο να παύσει οριστικά (π.χ. λόγω θανάτου) ή να κηρυχθεί απαράδεκτη (π.χ. λόγω δεδικασμένου), το καθ' ύλην αναρμόδιο δικαστήριο, στο οποίο είχε εισαχθεί η υπόθεση, δεν θα την παραπέμψει, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 120 ΚΠΔ, αλλά θα κηρύξει το ίδιο την ασκηθείσα ποινική δίωξη απαράδεκτη ή θα παύσει αυτή οριστικά. Σημειώνεται ότι αντίστοιχη ορθή προσθήκη συναντάμε στη διάταξη του άρθρου 131 ΚΠΔ. Τέλος, επίσης θετική πρέπει να θεωρηθεί η αλλαγή που προβλέπεται στη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 120 ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία, εάν το Μονομελές Πλημμελειοδικείο κρίνει ότι είναι υλικά αναρμόδιο και εφόσον για το έγκλημα, όπως χαρακτηρίζεται από αυτό, επιτρέπεται εκ του νόμου προσωρινή κράτηση, δύναται να διατάξει τη σύλληψη του κατηγορούμενου, ενώ με βάση την ισχύουσα σήμερα διάταξη, η σύλληψη του κατηγορούμενου εμφανίζεται υποχρεωτική για το δικαστήριο σε περίπτωση που το έγκλημα, το οποίο κατά την κρίση του τέλεσε ο κατηγορούμενος, φέρει τον χαρακτήρα του κακουργήματος.

Δ. Αρμοδιότητα λόγω συνάφειας

Στις διατάξεις των άρθρων που καθορίζουν την αρμοδιότητα λόγω συνάφειας πρέπει να θεωρηθεί ορθός ο προσδιορισμός της έννοιας των συναφών εγκλημάτων στο άρθρο 128 ΣχΚΠΔ (αντί του σημερινού 129 ΚΠΔ) και εν συνεχεία η ρύθμιση της προβλεπόμενης συνανάκρισης και συνεκδίκασης τους στο άρθρο 129 ΣχΚΠΔ (αντί του ισχύοντος σήμερα 128 ΚΠΔ). Επίσης απολύτως ορθή εμφανίζεται η προβλεπόμενη συνεκδίκαση των συναφών εγκλημάτων από το ιεραρχικά ανώτερο δικαστήριο και όχι από το δικαστήριο, το οποίο είναι αρμόδιο για το βαρύτερο από τα συναφή εγκλήματα, όπως αυτό ισχύει ως κανόνας σήμερα. Έτσι για παράδειγμα με βάση την ισχύουσα σήμερα διάταξη σε περίπτωση παράβασης καθήκοντος (άρθρο 259 ΠΚ με προβλεπόμενη ποινή φυλάκισης έως δύο έτη -

αρμοδιότητας τριμελούς πλημμελειοδικείου) και κατασκευής αυθαίρετου κτίσματος (άρθρο 17 παρ. 8 Ν. 1337/1983 με προβλεπόμενη ποινή φυλάκισης από έξι μήνες έως πέντε χρόνια - αρμοδιότητας μονομελούς πλημμελειοδικείου) αρμόδιο δικαστήριο είναι το μονομελές πλημμελειοδικείο, αφού αυτό είναι αρμόδιο για το βαρύτερο εκ των δύο εγκλημάτων, την κατασκευή δηλαδή του αυθαίρετου κτίσματος. Με βάση όμως την σχετική ρύθμιση στο ΣχΚΠΔ, σε μία τέτοια περίπτωση καθ' ύλην αρμόδιο θα ήταν το τριμελές πλημμελειοδικείο, αφού ρητά ορίζεται ότι σε περίπτωση συναφών εγκλημάτων, καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο είναι το ανώτερο δικαστήριο και όχι εκείνο του βαρύτερου εγκλήματος.

Με δεδομένο, όμως, ότι σύμφωνα με το ΣχΚΠΔ όλα τα πλημμελήματα υπάγονται στην αρμοδιότητα του μονομελούς πλημμελειοδικείου, η εφαρμογή της ως άνω διάταξης μπορεί για παράδειγμα να γίνει αντιληπτή στην ακόλουθη περίπτωση : Όταν από το ίδιο πρόσωπο τελούνται περισσότερα εγκλήματα κακουργηματικού χαρακτήρα, υπαγόμενα σε διαφορετικά δικαστήρια : Για παράδειγμα ο Α παραπέμπεται για διακίνηση ναρκωτικών (πλαίσιο ποινής κάθειρξης από 8 έως 20 έτη, αρμοδιότητας μονομελούς εφετείου) και κακουργηματική απάτη (πλαίσιο ποινής κάθειρξης 5-10 έτη, αρμοδιότητας τριμελούς εφετείου). Σύμφωνα με την ισχύουσα διάταξη, αρμόδιο για τα συναφή αυτά εγκλήματα είναι το μονομελές εφετείο, αφού αυτό είναι αρμόδιο για το βαρύτερο έγκλημα, τη διακίνηση δηλαδή ναρκωτικών ουσιών. Με βάση όμως το ΣχΚΠΔ αρμόδιο για τα εν λόγω συναφή εγκλήματα είναι το τριμελές εφετείο, καθότι αυτό είναι από τα δύο το ιεραρχικά ανώτερο. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι στο άρθρο 129 παρ. 2 του ΣχΚΠΔ έχει ορθά προστεθεί διάταξη σύμφωνα με την οποία *«Το μικτό ορκωτό δικαστήριο θεωρείται στην περίπτωση αυτή ανώτερο κατά βαθμό από τα άλλα»* δίδοντας λύση στο πρόβλημα που ανακύπτει στην δικαστική πρακτική επί συναφών και ίσης βαρύτητας κακουργημάτων, εκ των οποίων άλλο υπάγεται στην αρμοδιότητα του ΜΟΔ και άλλο σε εκείνη του Εφετείου.

Τέλος, στα πλαίσια της αρμοδιότητας λόγω συμμετοχής σημαντική μπορεί να θεωρηθεί η αλλαγή που επέρχεται στην ισχύουσα διάταξη του άρθρου 130 παρ. 3 ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία είναι δυνατή η συνεκδίκαση ανηλικού και ενηλικού για πλημμεληματικής φύσεως αξιόποινη πράξη, εφόσον ο ανήλικος έχει συμπληρώσει το 15 έτος της ηλικίας του. Με βάση το ΣχΚΠΔ μία τέτοια συνεκδίκαση δεν είναι πλέον δυνατή, καθώς κάθε ανήλικος εκδικάζεται πάντα από το αρμόδιο και σύμφωνα με το άρθρο 113 ΚΠΔ δικαστήριο ανηλικών.

VI. ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ

Άρθρο 462 : Στο άρθρο αυτό έχει προστεθεί ορθά η δεύτερη παράγραφος, με την οποία αποτυπώνεται ρητά η γενική αρχή που ισχύει ότι οι γενικοί ορισμοί για τα ένδικα μέσα εφαρμόζονται τόσο στα οιονεί ένδικα μέσα όσο και στα ένδικα βοηθήματα.

Η πρόσθεση στον τίτλο των οιονεί ενδίκων μέσων και τα ενδίκων βοηθημάτων, δεν είναι ακριβής αποτύπωση του κειμένου του άρθρου δεδομένου ότι αυτά δεν περιγράφονται σ' αυτό. Ορθότερη θα ήταν η διατύπωση "έκταση ισχύος των γενικών όρων των ενδίκων μέσων".

Άρθρο 464 : Στο άρθρο αυτό έχει *προσθεθεί* το τελευταίο εδάφιο, όπου ο Εισαγγελέας Εφετών αποφαινεται αποκλειστικά και μόνον μία φορά σε κάθε περίπτωση για την άσκηση του ενδίκου μέσου υπό την προϋπόθεση να έχει ακούσει προηγούμενα την γνώμη του Εισαγγελέα της έδρας που εκδίκασε την υπόθεση. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται διπλή κρίση για την άσκηση του ενδίκου μέσου από εισαγγελείς διαφορετικών βαθμίδων και βοηθά ουσιαστικά στην κρίση του εισαγγελέα εφετών η άποψη του εισαγγελέα της έδρας, ο οποίος έχει μελετήσει την υπόθεση και την γνωρίζει.

Η διάταξη είναι προς την ορθή κατεύθυνση. Θα μπορούσε να προστεθεί ότι στο τελικό κείμενο της κρίσης του Εισαγγελέα να καταχωρείται στο ιστορικό της αιτιολογίας και η άποψη του εισαγγελέα της έδρας.

Άρθρο 468 : Αποτελεί νέα διάταξη και προβλέπει ότι το συμβούλιο ή το δικαστήριο που κρίνει το ένδικο μέσο έχει την εξουσία να κρίνει μόνον για τα μέρη εκείνα του βουλεύματος ή της απόφασης που αναφέρονται οι προβαλλόμενοι λόγοι στο ένδικο μέσο. Πρόκειται περί προσαρμοσμένης της λατινικής αρχής "tantum devolutum quantum appellatum".

Ενώ η αρχή αυτή μέχρι τώρα καθιερωνόταν αποσπασματικά στα άρθρα 474 παρ.2 και 502 παρ. 2 του ισχύοντος ΚΠΔ, με τη νέα διάταξη αναγορεύεται ορθώς σε γενική αρχή των ενδίκων μέσων.

Άρθρο 470 : Στο άρθρο αυτό έχει παραλειφθεί από το ισχύον άρθρο 470 του ΚΠΔ το ότι δεν εμποδίζεται η επιβολή παρεπόμενης ποινής που από

παραδρομή δεν επιβλήθηκε και η επιβολή οιοδήποτε προβλεπομένου από τον ΠΚ μέτρου ασφαλείας. Η διάταξη, η οποία επιτρέπει στο πλαίσιο της μη χειροτέρευσης της θέσης του κατηγορουμένου μόνο την επιβολή θεραπευτικού μέτρου ασφαλείας, κινείται προς την ορθή κατεύθυνση και προσαρμόζεται στη νομολογία του ΕΔΔΑ (το οποίο είναι ιδιαίτερα επικριτικό ιδίως ως προς την παρεπόμενη ποινή της στέρησης των πολιτικών δικαιωμάτων). Οι πολλαπλές εξαιρέσεις του ισχύοντος ΚΠΔ από την αρχή της μη χειροτέρευσης ορθώς καταργήθηκαν, διότι περιόριζαν αδικαιολόγητα τον κανόνα *non reformatio in peius*.

Άρθρο 473 : Στην πρώτη παράγραφο του άρθρου αυτού σε σχέση με την ισχύουσα ρύθμιση απαλείφθηκε από το τελευταίο εδάφιο της η λέξη «Πλημ/κών» και έτσι η προθεσμία των 30 ημερών ισχύει για όλους τους Εισαγγελείς. Καταργείται πλήρως η έναρξη της προθεσμίας για τους εισαγγελείς από της κοινοποιήσεως του βουλεύματος και ορίζεται αυτή με αφετηρία την έκδοση του βουλεύματος. Με το άρθρο αυτό του Σχεδίου καταργείται και η ανεφάρμοστη στην πράξη διάταξη του ισχύοντος ΚΠΔ ότι η καθαρογραφή της απόφασης πρέπει να γίνεται εντός 15ημερών, διαφορετικά ο Πρόεδρος του δικαστηρίου έχει πειθαρχική ευθύνη. Τέλος η **αναστολή των προθεσμιών για την άσκηση των ενδίκων μέσων για το διάστημα από 1-31 Αυγούστου επεκτείνεται ρητά πλέον στην παρ. 4 του άρθρου 473 του Σχεδίου και στα οιονεί ένδικα μέσα και στα ένδικα βοηθήματα**. Πρόκειται για ορθή συμπλήρωση της ισχύουσας διάταξης, η εφαρμογή της οποίας στα ένδικα βοηθήματα έχει προκαλέσει αμφισβήτηση.

Άρθρο 474 : α) Σημαντική αλλαγή εδώ είναι ότι **τα ένδικα μέσα (για βουλεύματα και αποφάσεις) μπορούν να ασκηθούν και με κατάθεση δικογράφου** και ότι μπορούν να προταθούν επίσης και **πρόσθετοι λόγοι (μόνον για ένδικα μέσα που αφορούν αποφάσεις)** με έγγραφο μιά μόνο φορά, 15 τουλάχιστον μέρες πριν από την ορισθείσα αρχικά ή μετ'αναβολή δικάσιμο. Έτσι πρόσθετοι λόγοι πλέον μπορούν να προταθούν και στην έφεση, πράγμα που μπορεί να διευκολύνει το δευτεροβάθμιο δικαστήριο στην κρίση του επί των λόγων εφέσεως.

Στους **τρόπους** που μπορεί να ασκήσει ο εισαγγελέας το ένδικο μέσο προστέθηκε στην παρ. 1 και η **δια τηλεομοιοτυπίας (fax) άσκηση**. Επιβάλλεται να προβλεφθεί η ίδια δυνατότητα και για την άσκηση του ενδίκου μέσου από τον δικαιούμενο με προβλεπόμενο πιστοποιημένο τρόπο (όπως π.χ. η ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφου). Ο τρόπος αυτός θα

διευκόλυνε την άσκηση των ενδίκων μέσων και θα εκσυγχρόνιζε το σύστημα.

Άρθρο 475 : Στο παρόν άρθρο προβλέπεται και η **δυνατότητα του διαδίκου να παραιτείται** όχι μόνον από το ασκηθέν ένδικο μέσο αλλά και από το **δικαίωμα** να το ασκήσει. Η διάταξη είναι ορθή, καθόσον συμπληρώνει το κενό της ισχύουσας νομοθεσίας. Στο θέμα της ανάκλησης της παραίτησης θα μπορούσε να προβλεφθεί εξαίρεση, εφόσον η ανάκληση οφείλεται σε ουσιώδη πλάνη, απάτη ή απειλή, σε αναλογία με όσα ισχύουν στον ΑΚ (άρθρ. 145επ.) .

Άρθρο 475Α : Στο παρόν άρθρο **τυποποιείται η αρχή της άπαξ άσκησης των ενδίκων μέσων**. Η αρχή αυτή μέχρι τώρα προέκυπτε από τον συνδυασμό των διατάξεων του ισχύοντος ΚΠΔ των άρθρ. 462επ., 465επ., 471,473,475, 476 και 514α. Με την παρούσα ρύθμιση τυποποιείται σε ένα άρθρο και προσδιορίζεται ευκρινέστερα.

Άρθρο 476 : Στο παρόν άρθρο άλλαξε η **προθεσμία ειδοποίησης** των διαδίκων από τον εισαγγελέα για να προσέλθουν στο συμβούλιο από 24 ώρες που προβλέπεται από την ισχύουσα διάταξη επί το λογικότερον σε **5 ημέρες** πριν από την εισαγωγή της υπόθεσης στο δικαστήριο (συμβούλιο). Επίσης η ειδοποίηση πλέον μπορεί να γίνει στον διάδικο από τον γραμματέα της εισαγγελίας και με fax και με e-mail.

Άρθρο 486 : Με το παρόν άρθρο καταργείται ο περιορισμός στη δυνατότητα άσκησης έφεσης του Εισαγγελέα Εφετών κατά ομοφώνων αθωωτικών αποφάσεων του ΜΟΔ και του Τριμελούς Εφετείου Κακουρηγημάτων που προβλέπει η ισχύουσα διάταξη του άρθρ. 486 παρ. 2 ΚΠΔ. Έτσι, ο εισαγγελέας αυτός μπορεί να ασκήσει έφεση πλέον και κατά ομόφωνων αθωωτικών αποφάσεων.

Η κατάργηση του περιορισμού αυτού **δεν συνάδει** με το τεκμήριο της αθωότητας και την **ασφάλεια** στην απονομή της δικαιοσύνης. Γι' αυτό πρέπει να επανέλθει η ισχύουσα διάταξη, η εφαρμογή της οποίας δεν έχει προκαλέσει προβλήματα στην πράξη. Η ισχύουσα ρύθμιση δημιουργεί ανάχωμα σε αυθαιρεσίες ή και σκοπιμότητες.

Αντίθετα, ορθή κρίνεται η προσθήκη στην παρ. 2 ότι για τον εισαγγελέα η προθεσμία για την άσκηση της έφεσης αρχίζει από την καθαρογραφή της απόφασης. Έτσι δίνεται ουσιαστικό νόημα και περιεχόμενο και στην αρχή

ότι η άσκηση έφεσης από τον εισαγγελέα πρέπει να αιτιολογείται ειδικά και εμπεριστατωμένα.

Άρθρο 506 : Με το παρόν άρθρο καταργείται η δυνατότητα άσκησης αναίρεσης κατά αθωωτικής απόφασης από τον κατηγορούμενο που αθωώθηκε λόγω εμπράκτου μετανοίας και από τον εγκαλούντα ή τον μηνυτή εφόσον καταδικάστηκαν σε αποζημίωση και στα έξοδα. Έτσι, μόνον ο εισαγγελέας κατά τις διακρίσεις της διάταξης μπορεί να ζητήσει αναίρεση αθωωτικής απόφασης.

Άρθρο 515 : Με το παρόν άρθρο **καταργείται, για μη κατανοητούς λόγους, η προφορική ανάπτυξη των λόγων αναίρεσης, με μόνη εξαίρεση την συζήτηση που διεξάγεται στην Ολομέλεια του ΑΠ.**

Η διάταξη είναι απολύτως άστοχη. Η προφορική ανάπτυξη των λόγων αναίρεσεως συνάδει με την θεμελιώδη αρχή της προφορικότητας που διατρέχει την ποινική δίκη (άρθρο 331 σχεδίου αλλά και ισχύοντος ΚΠΔ). Στο άρθρ. 331 του σχεδίου εξάλλου δεν εισάγεται εξαίρεση από την αρχή της προφορικότητας στον Άρειο Πάγο. Σημειωτέον ότι η προφορική ανάπτυξη διευκολύνει την κατανόηση των λόγων αναίρεσεως και προάγει τον ζωντανό διάλογο επί νομικών θεμάτων, ανυψώνοντας το δικανικό βήμα και ενισχύοντας το κύρος της αναιρετικής διαδικασίας και των αποφάσεων που εκδίδονται. Τυχόν δικαιολόγηση της ρύθμισης με το επιχείρημα της συντόμευσης του χρόνου εκδίκασης των υποθέσεων στερείται οιοδήποτε ερείσματος, δεδομένου ότι η εκδίκαση των υποθέσεων αυτών στα Ποινικά Τμήματα του ΑΠ δεν υπερβαίνει πλέον κατά μέσο όρο τις 2 ώρες. Η κατάργηση της προφορικής διαδικασίας στον Άρειο Πάγο δεν θα διευκολύνει αλλ' αντίθετα θα ευτελίσει την ήδη αποδυναμωμένη αναιρετική διαδικασία.

Άρθρο 523: Εάν η αίτηση για αναίρεση απορρίφθηκε από παραδρομή ως ανυποστήρικτη ή απαράδεκτη ή αν κάποιος προταθείς λόγος αναίρεσης δεν κρίθηκε, με αίτηση του αναιρεσείοντα ή του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου ή αυτεπαγγέλτως, μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών από την έκδοση της απόφασης, ο Άρειος Πάγος επανέρχεται για αποκατάσταση της παραδρομής ή κρίση του μη εξετασθέντος λόγου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται όσα ορίζει το άρθρο 513

Η διάταξη είναι ορθή και επιλύει ζητήματα που είχαν ανακύψει στην πράξη από την έλλειψη ρητής πρόβλεψης των οικείων περιπτώσεων.

VII. ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Πριν από την εξέταση των ειδικότερων ζητημάτων, σημειώνουμε ότι η συστηματική ρύθμιση της ύλης της δικαστικής συνδρομής απαιτεί τη θέσπιση σχετικού **ειδικού κώδικα**, που θα ενσωματώνει τις σημερινές διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, τις διατάξεις νόμων που κυρώνουν διεθνείς συμβάσεις καθώς και τις βασικές ρυθμίσεις του δικαίου της ΕΕ. Ο Κώδικας αυτός θα πρέπει να περιλαμβάνει γενικό και ειδικό μέρος. Στο γενικό μέρος θα ρυθμιστούν τα κοινά σε κάθε είδος δικαστικής συνεργασίας ζητήματα, όπως π.χ. οι αρμοδιότητες, η διαδικασία, οι βασικές αρχές (π.χ. προστασία ατομικών δικαιωμάτων) κλπ. Στο ειδικό μέρος θα ανήκουν κεφάλαια για κάθε είδος συνδρομής, όπως π.χ. για την έκδοση, την συνδρομή στη συλλογή αποδείξεων, τη συνεργασία στο πάγωμα περιουσιακών στοιχείων κλπ. Η θέσπιση ενός τέτοιου Κώδικα, αντίστοιχου με τους ισχύοντες σε άλλες έννομες τάξεις (π.χ. Γερμανία, Ελβετία κλπ) θα συμβάλει στην αντιμετώπιση της χαοτικής εικόνας που δημιουργούν σήμερα αλληλοκαλυπτόμενες ρυθμίσεις, πολλές φορές διαφορετικού ιεραρχικού επιπέδου. Θα βοηθήσει επίσης στην ευχερέστερη ενσωμάτωση μελλοντικών διεθνών ρυθμίσεων, που θα αναφέρονται στα ίδια ζητήματα.

A. ΕΚΔΟΣΗ

α. Γενικά

Παραμένει σε γενικές γραμμές η ισχύουσα ρύθμιση. Παρατηρείται ως γενική τάση η επιμήκυνση των προθεσμιών λήψης απόφασης από τα αρμόδια συμβούλια, κλήτευσης και άσκησης ενδίκων μέσων και λοιπών βοηθημάτων από τον εκζητούμενο. Το αποτέλεσμα είναι θετικό αφού υπό τις προβλεπόμενες σήμερα σύντομες προθεσμίες η άσκηση του δικαιώματος υπεράσπισης είναι δυσχερής. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης πολλές εύστοχες νομοτεχνικής υφής παρεμβάσεις, όπως π.χ. τη διάσπαση μακροσκελών διατάξεων σε επιμέρους παραγράφους. Δεν απουσιάζουν επίσης ορολογικές αλλαγές, όπως π.χ. η γενικευμένη χρήση του όρου

εκζητούμενος αντί του περιφραστικού όρου «εκείνος για τον οποίο ζητείται η έκδοση».

β. Επιμέρους παρατηρήσεις.

Άρθρο 436. Η πρώτη παράγραφος ενσωματώνει νέα ρύθμιση. Σύμφωνα με αυτήν, η παράδοση αλλοδαπών σε άλλη χώρα, όπου εκκρεμεί δίωξη ή έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση, επιτρέπεται μόνο όταν έχει διαταχθεί η έκδοσή τους. Η νέα αυτή ρύθμιση απαγορεύει τη λεγόμενη συγκεκαλυμμένη έκδοση, δηλαδή την παράδοση αλλοδαπών για να δικαστούν σε άλλα κράτη χωρίς απόφαση έκδοσης. Παρόμοιες περιπτώσεις έχουν απασχολήσει και την ελληνική νομολογία. Για παράδειγμα το ΣΤΕ με την υπ. αριθμ. 2519/2000 απόφασή του ασχολήθηκε με το ζήτημα αν υπό την απόφαση διοικητικής απέλασης γεωργιανού πολίτη υπεκκρύπτετο έκδοση (βλ. για το όλο ζήτημα *Χρυσικό*, Η έκδοση, 2003, σελ. 177 επ.).

Στη δεύτερη παράγραφο ενοποιούνται οι δυο παράγραφοι της ισχύουσας σήμερα ρύθμισης.

Άρθρο 437. Στο εδάφιο Α μεταβάλλεται το ανώτατο όριο της ποινής που πρέπει να απειλείται για την πράξη που αποδίδεται στον εκζητούμενο. Αντί των δυο ετών προβλέπεται ήδη ότι πρέπει να απειλείται ποινή, το ανώτατο όριο της οποίας να υπερβαίνει τα τρία έτη και στο εκζητούν κράτος και στην Ελλάδα. Η σκοπιμότητα της ρύθμισης δεν είναι εμφανής τουλάχιστον με βάση τις προβλεπόμενες στο ελληνικό δίκαιο ποινές. Επιπλέον η πρακτική της σημασία είναι μικρή, αν ληφθεί υπόψιν ότι σε άλλες συμβάσεις προβλέπονται διαφορετικά όρια. Π.χ. στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως του Συμβουλίου της Ευρώπης (άρθρο 1) το αντίστοιχο όριο είναι ένα έτος.

Στο ίδιο εδάφιο προβλέπεται το πρώτον ότι αν απειλείται ποινή του θανάτου για την πράξη του εκζητουμένου, η έκδοση επιτρέπεται μόνο όταν το εκζητούν Μέρος δίνει επαρκείς εγγυήσεις ότι η ποινή δεν θα εκτελεστεί. Η διάταξη απηχεί σε μεγάλο βαθμό τη ρύθμιση του άρθρου 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως. Από συστηματικής απόψεως η διάταξη θα έπρεπε μάλλον να ενταχθεί στο άρθρο 438, που προβλέπει τις απαγορεύσεις έκδοσης, καθότι περιέχει απαγορευτικό και όχι επιτρεπτικό κανόνα. Από απόψεως περιεχομένου αποτιμάται θετικά, διότι εναρμονίζει το δίκαιο της έκδοσης με τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας για την κατάργηση της θανατικής ποινής (6^ο πρόσθετο πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ). Όπως έχει ήδη γίνει δεκτό από το ΕΔΔΑ στην απόφαση *Soering*, η ΕΣΔΑ

μπορεί να παραβιαστεί από ένα συμβαλλόμενο κράτος όχι μόνον ευθέως, αλλά και εμμέσως, όταν εκδίδεται άτομο σε τρίτο κράτος, όπου επιτρέπονται επεμβάσεις αντίθετες με αυτήν. Πάντως η νέα ρύθμιση φαίνεται να αποτελεί οπισθοδρόμηση σε σχέση π.χ. με την επιφύλαξη που είχε διατυπωθεί από τη χώρα στο άρθρο 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, η οποία περιελήφθη στο άρθρο 2 του νόμου 4165/1961. Εκεί, με βάση μια εσφαλμένη μάλλον ερμηνεία του άρθρου 437 ΚΠΔ, προβλέπεται ότι η έκδοση επιτρέπεται μόνο όταν και στην Ελλάδα απειλείται η ποινή του θανάτου για την ίδια πράξη. Δεδομένης της κατάργησης της ποινής του θανάτου στην Ελλάδα, η έκδοση δεν θα ήταν καν επιτρεπτή.

Με τη νέα ρύθμιση (εδ. Β΄) αυξάνεται επίσης από έξι μήνες σε ένα έτος το όριο της ποινής, η οποία θα πρέπει να έχει επιβληθεί σε εκζητούμενο βάσει καταδικαστικής απόφασης, προκειμένου να είναι επιτρεπτή η έκδοση. Η νέα ρύθμιση κρίνεται επιτυχής, δεδομένου ότι η έκδοση δεν θα πρέπει να επιτρέπεται για πράξεις, η απαξία των οποίων με βάση την εκδοθείσα απόφαση κρίνεται μικρή. Παρά ταύτα οι διεθνείς υποχρεώσεις που έχει αναλάβει η Ελλάδα προβλέπουν την έκδοση και σε περιπτώσεις μικροτέρων ποινών (π.χ. 4 μήνες στο άρθρο 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης).

Άρθρο 437α΄. Η ρύθμιση αυτή ενσωματώνει κατά βάση την ισχύουσα ρύθμιση του άρθρου 437 εδ. γ΄. Η ρύθμιση αυτή συμπληρώνεται όμως με τις αναγκαίες διαδικαστικές ρυθμίσεις, καθορίζοντας το πρόσωπο ενώπιον του οποίου θα πρέπει να δοθεί η συναίνεση και που θα αποφασίσει την έκδοση. Το πρόσωπο αυτό είναι ο Πρόεδρος Εφετών. Δια της νέας ρυθμίσεως παρακάμπτεται η διαδικασία των Συμβουλίων. Δια του τρόπου αυτού εισάγεται και στην Ελλάδα η απλοποιημένη διαδικασία έκδοσης (*simplified extradition procedure, vereinfachte Auslieferung*), που ισχύει ήδη σε άλλα κράτη (βλ. π.χ. παρ. 41 του γερμανικού νόμου για τη διεθνή δικαστική συνδρομή σε ποινικές υποθέσεις). Η σύντομη αυτή διαδικασία είναι εύλογη όταν συναινεί ο εκζητούμενος. Ωστόσο θα έπρεπε να διευκρινισθεί ότι δια της συναινεσεως αυτής δεν αδρανοποιείται η απαγόρευση έκδοσης προς εκτέλεση της ποινής του θανάτου (βλ. πιο πάνω υπό 436). Όπως σημειώθηκε ήδη, η ρύθμιση θα ήταν σαφέστερη, αν η σχετική απαγόρευση είχε ενταχθεί αντί του άρθρου 436 στο άρθρο 438, που προβλέπει τις γενικές απαγορεύσεις έκδοσης.

Άρθρο 438. Η διάταξη του σχεδίου αναμορφώνει σε μεγάλο βαθμό τις απαγορεύσεις έκδοσης. Στο δεύτερο εδάφιο επεκτείνεται η απαγόρευση έκδοσης, που ισχύει όταν το ελληνικό κράτος έχει δικαιοδοσία επί της

πράξης του εκζητουμένου. Ενώ στην ισχύουσα σήμερα ρύθμιση απαιτείται η πράξη του εκζητουμένου να έχει τελεστεί στην αλλοδαπή, το σχέδιο προβλέπει ότι θα ισχύει ανεξαρτήτως του τόπου τέλεσης. Η τροποποίηση αυτή είναι εύλογη, αφού επί τελέσεως στην Ελλάδα υφίσταται σχεδόν πάντοτε ελληνική δικαιοδοσία με βάση την αρχή της εδαφικότητας. Σε αυτή την περίπτωση μάλιστα η σύνδεση με την εσωτερική έννομη τάξη είναι εντονότερη.

Στο εδάφιο γ' απαλείφθηκε ορθώς η απαγόρευση έκδοσης επί πράξεων που κατά το ελληνικό δίκαιο διώκονται κατ' έγκληση. Η κατ' έγκληση δίωξη δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ήσσονα βαρύτητα της πράξης ούτε ενδεικνύει κάποιο υπέρτερο συμφέρον που θα πρέπει να συνιστά κώλυμα της έκδοσης.

Δεν κρίνεται όμως ορθή η μερική κατάργηση του προβλεπόμενου σήμερα στο στοιχείο δ' λόγου άρνησης. Στο σχέδιο δεν προβλέπονται πλέον ως λόγοι άρνησης η εξάλειψη του αξιοποιήσιμου ή άλλοι λόγοι που εμποδίζουν την δίωξη της πράξης στο εκζητούν κράτος ή την Ελλάδα. Παραμένει ως λόγος άρνησης μόνο η συνδρομή τέτοιων λόγων στο κράτος τέλεσης. Έτσι όμως εγκαταλείπεται η αρχή του συγκεκριμένου διπλού αξιοποιήσιμου, που διέπει σε μεγάλο βαθμό την διαδικασία της διεθνούς δικαστικής συνεργασίας. Παρουσιάζεται έτσι το παράδοξο φαινόμενο η πράξη του εκζητουμένου να έχει π.χ. παραγραφεί στο εκζητούν μέρος και η Ελλάδα να υποχρεούται να τον εκδώσει!

Κατά τα λοιπά προστίθενται τέσσερις νέοι λόγοι άρνησης, το περιεχόμενο των οποίων εν μέρει ταυτίζεται (μεταχείριση αντίθετη στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, διακρίνουσα μεταχείριση στο αιτούν κράτος, αντίθεση του αλλοδαπού δικαίου ή της καταδικαστικής απόφασης σε βασικές αρχές της ελληνικής έννομης τάξης, μη παροχή δικαιώματος υπεράσπισης στον καταδικασθέντα). Οι λόγοι αυτοί αναγνωρίζονται ήδη στη διεθνή νομολογία και θεωρία ως περιορισμοί της δυνατότητας ενός κράτους να εκδίξει. Παρότι η προσθήκη αυτή κινείται στην ορθή κατεύθυνση, χρήζει ίσως κάποιας νομοτεχνικής βελτίωσης. Π.χ. είναι αόριστος ο λόγος του στοιχείου θ: ο εκζητούμενος καταδικάστηκε χωρίς να του δοθεί το δικαίωμα να υπερασπίσει τον εαυτό του. Θα έπρεπε αντ' αυτού να προβλεφθεί ειδικώς ότι δεν επιτρέπεται έκδοση επί ερήμην καταδικαστικών αποφάσεων, όταν ο κατηγορούμενος δεν έχει κληθεί στο δικαστήριο. Σχετικές λεπτομερείς προβλέψεις έχουν ήδη ενσωματωθεί στις ρυθμίσεις για το ΕΕΣ (βλ. Άρθρο

4α της απόφασης - πλαίσιο για το ΕΕΣ που προστέθηκε με την απόφαση - πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ) και σε άλλες αποφάσεις - πλαίσιο της ΕΕ.

Άρθρο 439. Το άρθρο τροποποιείται ώστε να ισχύσει ως μοναδικό κριτήριο προτεραιότητας στην ικανοποίηση περισσοτέρων αιτημάτων αυτό της εδαφικότητας. Η ισχύουσα σήμερα ρύθμιση προβλέπει ότι αν περισσότερα κράτη ζητούν την έκδοση, προτιμάται διαζευκτικά είτε αυτό του οποίου είναι υπήκοος ο δράστης είτε αυτό στο οποίο τελέστηκε το έγκλημα. Η νέα ρύθμιση αποκλίνει τόσο από τη ρύθμιση του άρθρου 17 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, που απαριθμεί περισσότερα κριτήρια που πρέπει να συνεκτιμηθούν, χωρίς να δίνει αφηρημένα προτεραιότητα σε κάποιο από αυτά, όσο και στο άρθρο 20 του νόμου 3251/2004, που επίσης προβλέπει συνεκτίμηση των περισσότερων κριτηρίων.

Άρθρο 443 παρ. 1. Έχει παραλειφθεί προφανώς από αβλεψία μέρος της διάταξης και ειδικότερα αυτό που αναφέρει ότι η αίτηση έκδοσης πρέπει να διαβιβάζεται αρχικά στον Υπουργό Εξωτερικών. Επίσης γίνεται αναφορά στα έγγραφα «των παρ. 24», δηλαδή σε ανύπαρκτες διατάξεις.

Άρθρο 444. Η ισχύουσα σήμερα διάταξη, που ρυθμίζει την αίτηση για επεξηγήσεις, ορίζει στο δεύτερο εδάφιο ότι η έκδοση επιτρέπεται μόνο όταν οι επεξηγήσεις είναι τέτοιου βαθμού ώστε να διαλύουν τις αμφιβολίες που έχουν γεννηθεί ως προς το επιτρεπτό της έκδοσης. Η διάταξη έχει μια γενικότερη αξία, διότι καθιερώνει τον κανόνα εν αμφιβολία κατά της έκδοσης. Η απάλειψή της από το σχέδιο δεν είναι ορθή.

Άρθρο 445^Α Στην παρ. 2 γίνεται εσφαλμένη παραπομπή στην παρ. 1 του ίδιου άρθρου αντί του ορθού άρθρου 445. Στην παράγραφο 4 ευλόγως επιμηκύνεται η προθεσμία προσφυγής εκείνου που αμφισβητεί την ταυτότητά του από 24 ώρες σε τρεις ημέρες.

Άρθρο 448 Στη νέα διάταξη του άρθρου 448 παρ. 1 παρέχεται στον εκζητούμενο το δικαίωμα διορισμού από τον Πρόεδρο Εφετών διερμηνέα, αν δεν έχει ήδη κάποιον της επιλογής του. Παρόμοιο δικαίωμα δεν προβλέπεται στην ισχύουσα ρύθμιση, το οποίο προβλέπει μόνο δικαίωμα διορισμού συνηγόρου.

Θετικά πρέπει να αξιολογηθεί και η νέα διάταξη της τρίτης παραγράφου του άρθρου, που προβλέπει, υπό τον όρο της αμοιβαιότητας, δυνατότητα παρέμβασης στη συζήτηση ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών του αιτούντος κράτους. Θα μπορούσε ενδεχομένως η ρύθμιση αυτή να είναι περισσότερο

τολμηρή, καθιστώντας το αιτούν κράτος διάδικο της διαδικασίας έκδοσης, με πλήρη δικονομικά δικαιώματα και δικαίωμα αναίρεσης κατά του βουλεύματος που γνωμοδοτεί αρνητικά.

Άρθρο 450 παρ. 3. Προβλέπεται ότι, αν η έκδοση ζητείται με καταδικαστική απόφαση, το συμβούλιο λαμβάνει υπόψη του προκειμένου να αποφανθεί για το επιτρεπτό ή μη της έκδοσης, τυχόν ισχυρισμό του εκζητουμένου ότι δικάστηκε ερήμην χωρίς να κλητευθεί. Η διάταξη είναι ίσως περιττή ενόψει της ρητής (αν και αόριστης) πρόβλεψης στο άρθρο 438 θ ως νέου λόγου άρνησης της έκδοσης, της καταδίκης του κατηγορουμένου χωρίς την παροχή δικαιώματος υπεράσπισης. Ενόψει αυτού του λόγου άρνησης δεν θα πρέπει να συνεκτιμάται σχετικός ισχυρισμός του κατηγορουμένου, αλλά να εξετάζεται αυτεπαγγέλτως αν ο ερήμην καταδικασθείς είχε κλητευθεί στη δίκη.

Άρθρο 454Α. Στο νέο άρθρο 454Α ρυθμίζεται η διεμεταγωγή από την ελληνική επικράτεια προσώπου που έχει εκδοθεί από ένα αλλοδαπό κράτος σε άλλο. Η ρύθμιση της διεμεταγωγής, είναι συνήθης σε διεθνείς συμβάσεις έκδοσης (βλ. π.χ. Άρθρο 21 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης), απουσίαζε όμως από τον ΚΠΔ.

B. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ.

α. Γενικά

Για λόγους συστηματικούς πρέπει να διατηρηθεί ο σημερινός διαχωρισμός έκδοσης και λοιπής δικαστικής συνδρομής με τη ρύθμισή τους σε δυο διαφορετικά κεφάλαια.

β. Επιμέρους παρατηρήσεις

Άρθρο 457. Αποδίδει την ισχύουσα σήμερα διάταξη. Θα μπορούσε να βελτιωθεί με επέκταση των πράξεων για τις οποίες μπορεί να ζητηθεί συνδρομή από την Ελλάδα. Σήμερα η δυνατότητα αυτή περιορίζεται στην εξέταση μαρτύρων και κατηγορουμένων, την ενέργεια αυτοψίας και πραγματογνωμοσύνης και την κατάσχεση πειστηρίων. Δεν περιλαμβάνεται λ.χ. η έρευνα σε κατοικία, η άρση του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών κ.ά.

Άρθρο 458. Η ίδια έλλειψη χαρακτηρίζει και το άρθρο 458, που ρυθμίζει την εκτέλεση από την Ελλάδα αιτήσεων μόνο για τις ανακριτικές πράξεις του άρθρου 457. Είναι ορθή η απάλειψη στη παράγραφο 1 ως λόγου

άρνησης εκτέλεσης της αντίθεσης της αλλοδαπής αίτησης συνδρομής στον Κώδικα και τον Οργανισμό των Δικαστηρίων. Η αρχή *forum regitactum* έχει παγιωθεί σήμερα διεθνώς σε μεγάλο βαθμό με συνέπεια να είναι εύλογη η εκτέλεση αιτήσεων με τη διαδικασία που ζητείται από το αιτούν Μέρος.

Προβληματική παραμένει η τρίτη παράγραφος του άρθρου. Αυτή, όπως και σήμερα, επιτρέπει στον Υπουργό Δικαιοσύνης να αρνηθεί την εκτέλεση ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Εφετών, όταν η έκδοση για τις αντίστοιχες πράξεις απαγορεύεται ή δεν είναι υποχρεωτική. Δεν προσδιορίζεται όμως η διαδικασία και ο χρόνος εισαγωγής της υπόθεσης στο Συμβούλιο Εφετών. Θα πρέπει να οριστεί ενδεχομένως ότι η σχετική πρωτοβουλία ανήκει στον Εισαγγελέα Εφετών. Δεν είναι εξάλλου σαφές το κριτήριο με το οποίο ανατίθεται στον Υπουργό Δικαιοσύνης η σχετική αρμοδιότητα. Η απαγόρευση έκδοσης είναι μια κατεξοχήν νομική κρίση και η σχετική αρμοδιότητα πρέπει να παραμείνει στις δικαστικές αρχές. Αντιθέτως η έλλειψη υποχρέωσης έκδοσης συνεπάγεται άσκηση διακριτικής ευχέρειας, που ευλόγως ανατίθεται στον Υπουργό. Ορθότερη θα ήταν η ρητή ανάθεση της αρμοδιότητας άρνησης στον Εισαγγελέα Εφετών ή τον Ανακριτή, όταν υπάρχουν εν γένει νομικές απαγορεύσεις συνδρομής και στον Υπουργό της Δικαιοσύνης, όταν υπάρχει διακριτική ευχέρεια άρνησης.

Αθήνα, 19 Νοεμβρίου 2014

*****